

Likvärdighet mellan könen i idrott och hälsa.

En undersökning om hur lärare och elever uppfattar likvärdigheten mellan könen i idrott och hälsa.

Staffan Bergström

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 5:2014
Idrott, fritidskultur och hälsa åk F-6, 2010-2014
Seminariehandledare: John Hellström
Examinator: Bengt Larsson

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur likvärdigheten ser ut i idrott och hälsa och huruvida det finns moment eller arbetssätt som är mer eller mindre likvärdiga mellan könen. Studien strävar också efter att undersöka hur både elever och lärare ser på likvärdigheten och hur den skapas i ämnet idrott och hälsa. Mina frågeställningar är:

- ♣ Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?
- ♣ Hur ser lärare på likvärdighet?
- ♣ Hur arbetar lärare med likvärdighet i idrott och hälsa och vad påverkar den?

Metod

Metoden som har använts är dels enskilda intervjuer med tre idrottslärare som alla är utbildade och undervisar i ämnet. Jag genomförde även två stycken gruppintervjuer med fyra killar och tre tjejer, som alla gick i årskurs nio. Samtliga intervjuer genomfördes på en och samma skola i Stockholmsområdet.

Resultat

Det som framgick av intervjuerna var att samtliga lärare strävar efter att ha en könsneutral undervisning, men endast två av tre lärare väljer att se eleverna utifrån enskilda individer istället för pojke eller flicka, vilket kan vara en förutsättning för skapande av likvärdig undervisning mellan könen. Flickorna i studien beskriver att de känner sig utsatta och åsidosatta i och med den undervisning som sker i idrottssalen, där de ofta utsätts för bland annat taskiga kommentarer från pojkarna. Pojkarna beskriver en situation där de känner sig orättvist bedömda och ej får det betyg de anser att de förtjänar. Det förekommer även könsuppdelad undervisning, där flickorna och pojkarna ofta hamnar i olika delar av salen och får olika arbetsuppgifter.

Slutsatser

Slutsatsen var att både pojkar och flickor känner sig orättvist behandlade på olika sätt och inom olika områden. Pojkar anser sig orättvist behandlade när det kom till betygsättningen och flickor känner sig åsidosatta av läraren och kränkta av pojkarna i klassen. Lärare anser sig jobba på ett likvärdigt sätt men är medvetna om att vissa företeelser som är olikvärdiga, såsom att könsuppdelad undervisning förekommer.

Nyckelord: Likvärdighet, likvärdig undervisning, idrott och hälsa, genus, heteronormativitet,

Innehåll

1 Inledning	1
2 Bakgrund	1
2.1 Likvärdighet	1
2.2 Likvärdighet ur ett historiskt perspektiv	2
2.3 Genus	4
2.4 Likvärdighet ur ett genusperspektiv	4
3 Forskningsöversikt	6
3.1 Könsskillnader i skolan	6
3.2 Heteronormativitet i skolan	8
3.3 Könsskillnader i idrott- och hälsaundervisningen	9
4 Teoretiskt perspektiv	14
4.1 Hirdmans genuskontrakt	15
5 Syfte och frågeställningar:	16
6 Metod	16
6.1 Val av metod	16
6.2 Urval	17
6.3 Genomförande	18
6.4 Databearbetning & Analysmetod	18
6.5 Tillförlitlighetsfrågor	19
6.6 Etiska hänsynstagande	20
7 Analys av resultat	21
7.1 Lärares syn på likvärdighet	21
7.2 Läraren och genus	22
7.3 ”Den dominanta killen och den passiva tjejen”	23
7.4 ”Pojkar spelar fotboll och tjejer gillar rörelse”	25
7.5 ”Man utgår ifrån att alla ska vara hetero”	28
7.6 ”Ansvaret ligger hos läraren”	28
7.7 Könsuppdelad undervisning	30
7.8 Mot en likvärdigare undervisning	31
7.9 Betyg på lika villkor?	33
8 Resultatsammanfattning	33
8.1 Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?	33
8.2 Hur ser lärare på likvärdighet?	34
8.3 Hur arbetar lärare med likvärdighet i idrott och hälsa och vad påverkar den?	34
9 Resultatdiskussion	35
9.1 Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?	35
9.2 Hur ser lärare på likvärdighet?	39
9.3 Hur arbetar lärare i idrott och hälsa med likvärdighet?	40
9.4 Sammanfattning av resultatdiskussion	43
10 Metoddiskussion	44
11 Referenser	46

1 Inledning

Ofta kan man tycka sig höra att Sverige är ett av världens mest jämställda länder, läser man däremot forskning kring likvärdigheten mellan könen så framkommer att samma mönster inte verkar finnas. I forskningen kan man ofta finna en beskrivning av undervisningen i idrott och hälsa, som något som ökar könsmönstren och skapar en olikvärdig undervisning.

För en tid sedan under ett genomförande av en studie så fick jag fram något som jag fastnade för. Studien gjordes för att undersöka vad elevers uppfattning kring hälsa- och livsstilsundervisning är. En flicka jag intervjuade då beskrev att ett stort problem i dagens idrott- och hälsaundervisning är att undervisningen oftast planeras och genomförs på ett sådant sätt att pojkar får en större plats och därmed tar över undervisningen.

Jag hade redan fått höra några idéer kring vad en elev anser sig tycka om likvärdigheten, men mycket var att jag ville komma djupare in i ämnet och få en bredare förståelse.

Allt fler studier pekar på att skolan misslyckas med likvärdighet. Under våren av 2014 begärde SVT en studie av SIFO för att kolla på vad folk anser om den svenska skolans likvärdighet. 54 procent av informanterna ansåg att den svenska skolan inte är rättvis och att det spelar roll vad man har för bakgrund eller förutsättningar. (SVT 23/3 2014)

Efter att ha genomfört undersökningen märker jag att ämnet är väldigt brett och djupt och det finns väldigt mycket intressant att forska inom.

Att sträva efter en likvärdig undervisning är troligtvis något som alla idrottslärare gör, men det kan också vara viktigt att bli medveten om hur ens undervisning kan påverka likvärdigheten i ämnet till det bättre eller det sämre. För mig som examinerande lärare inom kort, bidrar det här till viktig förståelse inom ämnet att skapa en likvärdig undervisning för eleverna.

2 Bakgrund

2.1 Likvärdighet

Begreppet likvärdighet har en bred innebörd och innefattar en rad olika moment. Skolverket (2012) beskriver likvärdighet som att en elevs möjlighet till lärande inte ska påverkas utav elevens bakgrund eller var skolan befinner sig. Forskning visar att elevers inlärningsmöjligheter har sin grund i skolan och elevens bakgrund och förutsättning. Skolor som befinner sig i områden med hög socioekonomiskt kapital tenderar att uppvisa högre resultat än skolor med lägre socioekonomiskt kapital. (Skolverket 2012:8-13) Skolverket hänvisar till den svenska skollagen när det kommer till

att definiera likvärdighet. Skollagen (2010) delar upp likvärdighet i två olika formuleringar, dessa är rättigheten till lika kvalitet samt lika tillgång till utbildning. Att eleven ska ha lika möjlighet till utbildning oberoende dennes socioekonomiska förutsättning eller var någonstans denne bor. (Skollagen 2010: kap 1, §8). Den andra formuleringen är att eleven ska ges möjlighet till en likvärdig, kvalitativ undervisning oavsett elevens bakgrund (Skollagen 2010: kap 1, §9) .

Skolverket (2013) beskriver i sin lägesbedömning av den svenska skolan att den rådande omständigheten med en försvagad likvärdighet är ett allvarligt problem. Åtgärder förklaras kunna vara att se över de skolreformer som har genomförts, som exempelvis det fria skolvalet där allt för lite forskning har utfärdats. En annan åtgärd kan vara att man medvetengör detta bekymmer mer och ger skolor bättre och mer resurser för att kunna hantera dessa problem. (Skolverket 2013)

Någon som beskriver likvärdigheten närmare ur ett jämställdhetsperspektiv är Erik Wallin (2002). Där framkommer det att det inte får förekomma några som helst skillnader i undervisningssätt eller behandling gentemot pojkar och flickor. Likvärdigheten ska ha sin grund minst lika mycket i individen som den ska ha i undervisningen samt dess innehåll och riktlinjer från styrdokument. Riktlinjer från styrdokumentet beskrivs här som kunskaper och förmågor som anses vara av värde, vilket ska prägla undervisningen. Det ligger inte enbart värde i att ha förmågan att kunna individanpassa undervisningen, utan det läggs också tyngd i att kunna välja rätt innehåll samt arbetssätt. De didaktiska valen samt hur man väljer att förhålla sig till och motivera dessa är en viktig grund i likvärdighetsarbetet. (Wallin 2002)

2.2 Likvärdighet ur ett historiskt perspektiv

Att alla ska ges möjlighet att gå i skola ter sig idag ganska självklart samt att elevers förutsättningar, kön eller sociala bakgrund ska ha någon som helst inverkan. Detta är dock inget som varit lika självklart genom historien. Säljö & Hjärne (2008) beskriver i sin bok att skilja och sära på barn har varit ett genomgående faktum genom historien. Under 1600 och 1700-talet hade kyrkan en stor påverkan på utformning och organisering av undervisningen, här kunde man exempelvis se en gruppindelning där eleverna delades in i grupper utifrån deras intelligens och kompetens inom skrivning och läsning. (Säljö & Hjärne 2008:26-27)

I början av 1900-talet befann sig den svenska skolan i ett stadium där det skedde en särskiljande behandling utav individer med olika handikapp. Värst drabbade var kvinnor med någon form av funktionsnedsättning som ansågs vara en fara och en pest för samhället. (Säljö & Hjärne 2008:35)

Under 1800 och 1900-talet har många jobbat för en förbättring för flickors chans till utbildning. Exempel på åtgärder var då införanden av flickskolor, vilket dock hade stor fokus för att förbereda flickor för ett liv som hustru och moder. Efter fler och fler krav på reformeringar inom området så infördes åtgärder vilket skulle göra jämställdheten i skolan mellan pojkar och flickor lite bättre. En av dessa åtgärder var införandet av samskolor där pojkar och flickor undervisades tillsammans. Vilket skapade en hel del protester och röster som ville behålla den särkänade undervisningen. En del av protesterna som uttrycktes om ett införande av samkönad undervisning, var en rädsla att pojkarna skulle ta för stor plats och begära uppmärksamhet av läraren, på flickornas bekostnad. Under dessa år beskrevs pojkar och flickor utifrån generaliserade egenskaper, där pojkar beskrevs som praktiska och tekniska, medan flickor var mer verbala och estetiska. (Richardsson 2010:118-121)

Penney (2002) beskriver arbetet som har skett i USA, i deras arbete om att skapa en mer likvärdigare idrottsundervisning i deras skola. Under 1960- och 1970- talet var den amerikanska skolan dominerad utav mansdominerade aktiviteter. Hur man kan märka en minskad jämställdhet inom idrottsundervisning kan man exempelvis se på det höga bortfall som ofta finns på idrottslektioner, och som domineras av flickor. Under 1972 infördes en riktlinje i den amerikanska skolan att flickor ska ha lika förutsättningar och rättigheter till undervisning, som pojkar. För att skapa ändring i att ämnet enbart bestod av ”mansidrotter” var en lösning en förändring i styrdokumentens riktlinjer kring vad för moment som ska undervisas i. För att öka jämställdheten ännu mer har mer resurser och tid satsas på att utbilda lärare i ämnet, ändra lärarutbildningen samt ge mer ekonomiskt stöd till skolor att kunna genomföra en mer likvärdig undervisning. Dessa förändringar som USA genomfört för att skapa en mer likvärdig undervisning gav resultat genom att exempelvis fler kvinnor tog examen från college och inom områden som var, historiskt sett, mansdominerat. (Penney 2002)

Utöver en eventuell okunskap kring likvärdighet och hur man kan arbeta med att lägga upp sin undervisning på ett rättvist sätt beskriver Penney (2002) en annan central punkt i likvärdighetsarbetet. En lärares syn på eleverna är en väsentlig del samt har en stor betydelse om läraren ser och undervisar eleverna utifrån deras kön eller utifrån deras förmågor och attribut. Denna syn på elever kan i sin tur leda till att läraren utformar undervisning på ett sådant sätt att alla oavsett förmåga eller förutsättning har möjlighet att klara av uppgiften. Denna utveckling menar Penney (2002) kunde man utmärka hos en del lärare i USA efter att likvärdighetsarbeten och reformer genomförts. (Penney 2002)

2.3 Genus

Genus ger förklaring till vad det är som skapar och formar könen, sett från en kulturell, individuell samt organisatorisk synvinkel. Kön anses vara normativt då ett barn vid tidig ålder kopplas in till antingen en pojke eller flicka, där dess respektive egenskaper och attribut skiljer sig åt, Fagrell (2000) beskriver dessa som normalitetsmallar. Eftersom det finns tydliga förväntningar och syn på könen och dess olika egenskaper, så liknar författaren genus med en slags förvaltare, en genusregim. Genusregimen i sin tur innehåller dess normalitetsmallar och kan avgöra vad som är acceptabelt eller ej. Till exempel så är en man som uppvisar feminina drag och en kvinna som uppvisar maskulina drag, exempel på avvikelser. Dessa normalitetsmallar är det viktigt att hålla sig inom för att inte avvika från det förväntade. I denna mall ingår också vad för slags sexualisering som anses vara den normala, vilket i dagens samhälle är det heterosexuella, som i sin tur leder till att andra sexualiteter anses vara avvikelser. (Fagrell 2000:64-91)

2.4 Likvärdighet ur ett genusperspektiv

Håkan Larsson (2007) förklarar att alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen är några av de punkter som bör ligga till grund för den svenska skolans undervisning. Detta styrks även i vad läroplaner samt skollagar beskriver. Han definierar begreppet likabehandling som att alla elever ska ha samma villkor och förutsättningar, och han trycker på att det i sin tur inte är samma sak som behandlas likadant. Det i sin tur leder till att en lärares eventuella förutfattade bilder kring vissa grupper inte bör märkas eller låtas påverka lärarens undervisning, där exempelvis förbestämda bilder av kön, sexuella läggningar samt handikapp finns. I sin text diskuterar han kring frågorna hur en likvärdig undervisning kan se ut, varför det är viktigt samt hur man skapar den. Något man bör sträva efter är att komma bort från tankar som kan bidra till att skapa ”oss” och dem”. Vad samt hur man som lärare väljer att organisera samt undervisa i ämnet har stor påverkan på elevernas syn på ämnet och att det är just därför det är så intressant att undersöka i detta ämne. (Larsson 2007 233-234)

För att vidare definiera ytterligare könsskillnader inom kunskapsutveckling samt sätt att lära sig på är något som Severiens & Ten Dam (1997) förklarar. De beskriver att syn på kön oftast ses som något dikotomt där kön kan ta form som två olika skepnader, en pojke eller en flicka. Dikotomi är när man isär håller könen, och skiljer på vad som är manligt och kvinnligt. Något som man däremot behöver ta till beaktande är att könsidentitet samt kön är en social konstruktion.

Att i ett genomförande av forskning som innehåller ett genusperspektiv är det bättre att utgå ifrån

kön som en social konstruktion än att se det utifrån rådande dikotomin. När det kommer till att analysera könsskillnader, sett från kunskapsutveckling, så finns det stora brister i att se könen som två biologiska kön och inte kön som konstrueras genom socialisering och olika normer.

Könsidentitet är något som författarna går närmare in på och beskriver att ett sätt att kunna beskriva kön är att se till feminina och maskulina attribut och bortse från dikotomin. Det kan då se ut så att oavsett kön, så kan en person ha hög/låg maskulinitet samtidigt som den har hög/låg femininitet. (Severiens & Ten Dam 1997)

Aikman & Unterhalter (2005) tar upp att orättvisa och ojämställdhet mellan könen är ett globalt bekymmer som finns i hela världen. Två tredjedelar av de som inte har tillgång till utbildning i någon form, är flickor, vilket motsvarar 65 miljoner människor. FN är bland annat involverad i att försöka motverka dessa orättvisor. Inte nog med att de siktar på allas rätt till utbildning, så riktar de även in sig på att radera könsojämlikheter sett till utbildning som existerar. För att lyckas med detta undersöks olika initiativ samt åtgärder för att bedöma vilka som är lyckade samt mindre lyckade. Att utgå ifrån en jämlikhet och lika rättvis utbildning mellan könen, utgår man ifrån allas lika värde oavsett vad. För att uppnå en jämlikhet i utbildningen är det första som behövs att kvalitativ undervisning bedrivs. Där återfinns att man ska kunna hålla i sig inom ramarna för riktlinjerna från styrdokumentet samt en god kontakt mellan elev och lärare. Utan en jämlik och rättvis undervisning, så kan inte en kvalitativ undervisning ta plats. (Aikman & Unterhalter 2005)

Aikman & Unterhalter (2005) beskriver att man behöver ta del och skapa en större förståelse kring en ofta djupt rotad diskrimination av flickor som kan finnas. En utveckling av lärare behöver ske och en ökad kunskap och förståelse inom ämnet. (Aikman & Unterhalter 2005)

Att en strävan för att skapa könsjämlikhet bland skolorna i världen är något som Colclough (2008) beskriver. FN har infört något som heter ”Millenium Development Goals”(MDG) som strävar mot att man till år 2015, har motverkat alla eventuella könsoskiljaktigheter som existerar i undervisningen. Även här poängteras samma punkter kring utveckling som Aikman & Unterhalter beskriver. Men de tar även upp en annan väsentlig punkt, läraren som förebild. Elever som växer upp i en miljö eller samhälle där en tydlig norm kring könen finns, så finns det en svårighet för läraren att skapa ändring i detta. (Colclough 2008)

3 Forskningsöversikt

3.1 Könsskillnader i skolan

Skolverket (2011) poängterar att alla skolor ska sträva efter en likvärdig utbildning, som innefattar att alla elever, oavsett förutsättningar eller behov, ska ha möjlighet att nå målen. Det tas upp att mäns och kvinnors lika rätt samt möjlighet är något som skolan ska sträva mot. Med detta ingår att det ska vara rättvist sett till bedömning och hur de blir bemötta samt vad det är för krav som ställs på dem. En annan viktig punkt som lyfts fram är skolans viktiga roll i att stävja de eventuella traditionella könsmonster i skolan som kan existera. Just därför är det viktigt att alla elever, oavsett kön, ska ha möjlighet att utveckla sina kunskaper och förmågor. (Skolverket 2011:8)

När det kommer till betyg i relation med kön så beskriver Skolverket (2006) i sin rapport ”Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval” just detta och deras syfte var att belysa vilka faktorer som påverkar när det kommer till könsskillnader i måluppfyllelse. Pojkar har ofta i studier redovisat att de haft ett undertag i de flesta skolämnena gentemot flickorna. Uppskattningsvis så når 90% av alla pojkar samma kunskap och resultatnivå som flickor. Även skolämnena som pojkar generellt varit bättre i, såsom matematik och naturvetenskap, har resultaten försämrats gentemot flickornas. Förmågor såsom att kunna ta ställning till framtidsfrågor samt etiska dilemman är även något som flickor besitter större kunskap i. Enligt skolverkets undersökning framkommer det också att pojkar kan ofta komma att missgynnas utav nationella prov, då flickor tenderar att prestera på en högre nivå. Detta förklarar skolverket kan ha att göra med utformningen utav proven, och att de tenderar att ofta vara för kommunikativa. En annan sak som framkommer i Skolverkets(2006) rapport är behandlingen och bemötandet utav pojkar kontra flickor. Där beskrivs att pedagoger tenderar att bemöta elever på ett sådant sätt att kunskapsutveckling tenderar att skilja sig åt mellan könen. (Skolverket 2006)

Bland de resultat som redovisas i Skolverkets (2006) undersökning framkommer att flickor har generellt bättre betyg i alla skolämnena än pojkar, förutom i idrott och hälsa. En sak som beskrivs är att denna betygsskillnad är en följd av samhällets förmodanden på könen, där bland annat pojkar ska företräda maskulinitet, tävlingsanda och fysisk kapacitet. En poäng som texten tar upp är att pojkar inte innehar samma kunskapssyn samt nyfikenhet till lärande som flickor har. För att få en eventuell ändring och höja pojkarnas resultat beskrivs bland annat att förväntade könsnormer behöver rubbas. (Skolverket 2006)

Sett till mognad och kroppslig utveckling så är det bevisat att flickors hjärnor utvecklas i en

snabbare utsträckning än pojkar, samt att därmed är i högre grad mottagligare till en mer komplex inläring och kunskap. De största skillnaderna mellan pojkars och flickors påvisade resultat existerar utanför städerna, men existerar över hela landet. Om huruvida det spelar roll vad för kön läraren har, sett till hur eleverna presterar går ännu inte att bevisa. Utan det enda som är bekräftat är att den socioekonomiska bakgrunden hos eleven har en påverkan på resultatet. Här framkommer det även att ifall skolans verksamhet skulle bli mer feministisk och sträva efter mer jämlikhet mellan könen, skulle detta få en påverkan på de manliga lärarna. Detta i och med att deras ”maskulinitet” skulle komma att ifrågasättas av eleverna, men främst av killarna. (Skolverket 2006)

Skolverket (2006) hänvisar till Nordberg (2006) för att försöka ge förklaring till varför det kan vara så. Nordberg (2006) går i skolverket (2006) bland annat in på att samhällets förväntan på pojkar att vara fysiska och maskulina kan vara en orsak till en stor resultatskillnad mellan könen. En annan orsak kan vara att pojkar i snitt har en mer avslappnad attityd till skolarbete vilket gör att deras skolresultat ofta kan bli lidande. I jämförelse med flickorna som i större grad känner en framtidsoro och stress och därmed mer motiverade att studera. (Skolverket 2006)

I rapporten ”Likvärdighet i en skola för alla” tar Skolverket (2003) upp att undersökningar kring lärarna sker i en för liten utsträckning. Mycket i och med att man ser läraren som en person som representerar skolan samt förmedlar skolans åsikter och värderingar. Forskning inom ämnet brukar ofta forskas utifrån forskares egna erfarenheter. Detta brukar visa sig genom att kvinnliga forskare ofta forskar om flickor och manliga forskare om pojkar. Rapporten beskriver även eventuella orsaker till en differens i betyg mellan pojkar och flickor. Där flickor i större grad tenderar att skapa en mer personlig relation till läraren som anses kunna ha en påverkan. Relation till lärare är även något som skiljer sig sett till ämnen samt ämnets arbetsområde, och ålder på elever. Dessutom kunde man markera att i klasser där flickorna är i majoritet sett till antal, ter sig diskussioner och samtal rikta sig mer mot medmänsklighet och sociala förhållanden. Där i de flesta ämnena så är det pojkarna som förmedlar större delen kommunikation till läraren, förutom i ämnen som anses vara mer ”flickiga”. Det ses även som att flickor kan definiera eventuella misslyckanden eller goda resultat till läraren och lärarens undervisningssätt. Här skildras också att när en tävlingsaspekt infinner sig i ett ämne, så kan det ofta vara så att flickor tappar motivation och pojkar gynnas. Att flickor passerar pojkar i en kunskaps- och resultatmässig nivå, kan tolkas att det kan kasta om en rådande genusordning. Rapporten ger en bild av pojkars respektive flickors olika egenskaper och resultat i skolan, de definierar även ämnena utifrån könsneutral samt ”kvinnligt könsmärkt” ämnen. (Skolverket 2003)

Samma studie tar upp att undersökningar kring konsekvenser som skapas av en undervisning som saknar likvärdighet, har genomförts i för liten utsträckning. Den främsta konsekvensen beskrivs vara att skolan går ifrån sitt demokratiuppdrag med en skola för alla oavsett bakgrund. (Skolverket 2003)

3.2 Heteronormativitet i skolan

Heteronormativitet förklarar en norm i samhället där heterosexualitet är det man föds in till och andra sexualiteter är avvikelser och inte lika accepterat av omgivningen. En nackdel som blir av att man har denna normativitet är att en homonegativitet ökar. I exempelvis idrotter så undviker killar att utöva ”feminina” rörelse eller uttrycka sig på ett feminint sett, då detta kan tas emot fel. Genom att medvetandegöra denna problematik som lärare, så kan man jobba för att främja detta, men då gäller det som lärare att själv vara medveten kring det. (Maurer-Starks 2009)

Ett vanligt förekommande fenomen i dagens samhälle är en så kallad heteronormativitet, där en heterosexualitet är normen tills en motsats har gått att identifiera. Ett förslag på hur detta tar sig an är fenomenet, ”att komma ut” som en liknelse när man blivit homosexuell. Med denna normativitet förutsätts även vissa egenskaper och attribut som man bör uppvisa, och vid avvikelser kan en uppfattas som fjollig exempelvis. Även vissa rörelser och förmågor signalerar såsom att kasta en boll hårt anses vara killbeteende. (Larsson 2007:239)

Robinsson (2005) går närmare in på den så kallade heterosexualiseringen av elever som finns i skolan. Författaren beskriver att inte enbart lärarens sätt att organisera och lägga upp sin undervisning har en tydlig roll, utan även hur läroplanerna är konstruerade. Hur läraren i sin tur väljer att lägga upp undervisning har påverkats av lärarens tidigare syn på kön, medvetet eller omedvetet. Konstruktionen av en homosexuell individ startar redan på tidig ålder och sker oftast omedvetet via möten i vardagen bland annat. Författaren går in på att konstruktion utav kön samt sexualitet går ganska nära ihop, mycket i och med att de bägge skapas av de normer som samhället besitter. I samband med att man får en könstillhörighet, kommer även en heterosexualitet. För att utmana detta tas ”queer-pedagogik” upp som ett exempel, där man fokuserar på att utmana de normativa och stereotypa bilder som existerar, genom undervisning. Till exempel att utmana vad som är typiskt kill- eller tjej beteende. (Robinsson 2005)

Jag tog upp i bakgrunden hur Fagrell (2000:139-144) förklarar den tydliga kopplingen mellan kön och heteronormativiteten. En av orsakerna till den kopplingen är att utan heterosexuella skulle

förökningen avta, och den så kallade genusregimen skulle ej ha några att påverka med sina normalitetsmallar. (Fagrell 2000:91-93)

3.3 Könsskillnader i idrott- och hälsaundervisningen

Larsson (2007) liknar samhället vi lever i likt en arena, där man som pojke eller flicka anses bör träda in i en stereotyp bild som finns på könet och handla utifrån dess normer. Att utöva en slags pojkaktighet eller flickaktighet värderas utifrån olika värden. Författaren trycker också på att om man skulle fråga människor skulle de allra flesta beskriva sig som en jämställd person som inte besitter några fördomar. De olika attribut som en individ kan visa upp under undervisningens gång, såsom hur mycket man är involverad, hur flitig man är, hur mycket eller liten plats man vill ta samt på vilken nivå man presterar, ska undvikas att kategoriseras som typiska kill- eller flickattribut. En annan svårighet som existerar är den debatt som ofta förs kring området genus i skolan, oftast väljer att fokusera på könets olika villkor, som definieras och har sin grund i, vilka attribut och egenskaper ett kön besitter. För att istället kanske fokusera mer på hur mycket den påverkar den undervisning som sker. Det vill säga att man väljer att kolla på varför pojkar kanske tar större plats i idrottssalen, istället för att kolla mer på hur läraren undervisar dem. En vanlig bild av kön och idrottsämnet beskrivs ofta som att pojkar är tävlingsinriktade samt vill bara spela boll och att flickor föredrar rörelse såsom dans och helst utan tävling. (Larsson 2007:235-236)

Larsson (2007) refererar till Redelius (2004) när det kommer till elevers uppfattning av ämnet idrott och hälsa samt vad eleverna anser sig vilja göra. I hennes kapitel "Bäst och pest" så tar hon upp forskning som genomförts på elevers uppfattning av ämnet, vad de tycker är viktigt och huruvida pojkar och flickor ska ha undervisningen i idrott och hälsa tillsammans. När elever beskriver vad de tycker är intressant respektive ointressant i ämnet idrott och hälsa beskrivs ofta ett eller flera moment som de tycker/tycker inte om. I intervjuer med elever framkommer exempelvis hur pojkar och flickor delas upp och får göra olika saker. Eleven i fråga beskriver där att läraren delar upp pojkar och flickor och oftast låter pojkarna göra någon bollsport eller som eleven beskriver "roliga saker". Medan flickorna får göra mindre roliga saker såsom hoppa bock. Dessutom framkommer en bild av pojkarna i klassen som tävlingsinriktade som ofta fäller taskiga kommentarer mot flickorna, oftast när flickorna "gör fel". I studien tas en specifik intervju med en flicka upp kring vad hon anser om idrott- och hälsaundervisningen. Flickan beskriver även att pojkarna säkerligen inte gör det för att vara taskiga men att det kan vara en följd av den prestationsbaserade undervisningen. En anledning till att flickan i intervjun inte anser sig gilla tävlingsinriktade moment, är till stor del på grund av kommentarerna som ofta kommer från

killarna. Det kan ofta vara i ett ganska utsatt läge, när man som individ kanske inte är så duktig på något prestationsbaserat moment, och samtidigt ha alla ögonen på sig. I intervjun med flickan framkommer att hon har på fritiden varit tävlingsintresserad och presterat på en hög nivå inom konståkning. Dessvärre framkommer att det anses finnas en skillnad mellan tävling på skolnivå och föreningsnivå, vilket kan ha och göra med arbetsmiljön i idrottsämnet. Detta visar till viss del på flickornas tillstånd i ämnet idrott och hälsa idag och hur villkoren skiljer sig. Den egna kompetensen och erfarenheten har stor betydelse i vad man vill göra på idrottstimmarna samt vad man tycker är roligt, en elev som tycker dans är kul eller tråkigt i vardagen, kommer att tycka samma sak i skolidrotten. I en intervju med en pojke framkommer det att ämnet idrott och hälsa bidrar till ett nedsatt självförtroende och att det ganska ofta kan vara utsatt. Det finns en uppfattning att man som kille måste vara stark och ha god kondition i den undervisning som hans lärare genomförde. (Redelius 2004:152-158)

Det finns likheter och skillnader i vad de olika könen vill ha på idrottstimmarna. Bollspelsmoment toppar statistiken där en stor del pojkar(67) och en ganska stor del flickor(46) uppskattar momentet. Går man däremot till bollmoment så är statistik är svaren mycket jämnare. Moment som skiljer sig åt extremt mycket är främst dans och motionsgymnastik, där flickorna(26) har extremt mycket högre antal som uppskattar momenten än pojkarna (2). (Redelius 2004-152-158)

I frågan om en könsuppdelad undervisning är statistiken hyfsat jämn mellan pojkar och flickor, där de allra flesta vill att pojkar och flickor ska ha idrott och hälsa tillsammans. Däremot är det många, främst flickor, som önskar att läraren skulle anamma ett annat sätt att dela in grupper, istället för att dela in dem efter könstillhörighet. På frågan vad respektive kön har för känsla under idrottstimmarna så svarar de flesta att de känner sig nöjda och trygga under lektionerna. Hälften av flickorna av alla som svarade anser sig vara dåliga eller till viss del dåliga i ämnet, dessutom är det ett antal flickor per klass som säger sig vara otrygga, utanför samt rädd under lektionerna i idrott och hälsa. Detta resultat uppvisades även till viss del hos pojkarna, men inte i lika hög utsträckning. Ett resultat av detta ser man att var fjärde flicka önskar att ämnet ska vara frivilligt. Flickorna(60) vill i ganska hög grad ha tävlingsmoment i ämnet, även fast pojkarna (80%) vill ha det i högre utsträckning. (Redelius 159-163)

Penney (2002) går närmare in på val av moment och arbetssätts påverkan på likvärdigheten. Ett sätt beskriver författaren skulle kunna vara att man tar arbetssätt som anses gynna pojkar, vilket i det här fallet är tävlingsinslag, och lägger ihop det med ett lektionsinnehåll som ofta föredras av flickor, i det här fallet dans. Detta experimenterande av moment och innehåll är något som behövs testas

samt undersökas ytterligare anser författaren. En grundläggande mening med idrottsundervisningen är att undervisningen ska vara meningsskapande samt ge alla elever lika möjligheter till kunskap och lärande. (Penney 2002)

Oavsett om läraren besitter kännedom kring olikheten hos eleverna och speciellt inom respektive kön, så läggs undervisningen oftast upp på ett sådant sätt att homogeniteten mellan elever upphävs mer. Ett exempel på det är att det är vanligt förekommande att genomföra gruppindelning på könstillhörighet, där killarna och tjejerna sätts var för sig, där separata moment får ske eller väljas fram av respektive grupp. Att dessa mönster finns att utmärka i ämnet idrott och hälsa är ofta en följd av det innehåll och arbetssätt som läraren väljer att arbeta kring, och att det är även här förändring bör ske om man vill jämna ut villkoren mellan könen. Till sist poängterar författaren att det är skillnad på vad ett moment i ämnet resulterar i för villkor mellan könen respektive hur det speglar hur en pojke eller flicka är. Sett till villkor så gynnas troligtvis pojkar av fysisk utövning och kanske bollsporter medan flickor kan ha bättre villkor i mer rörelseinriktade moment. Vad en pojke respektive flicka är för något skiljer sig i hög grad även inom könen, där lägsta- och högstanivåer sett till kanske styrka och rörlighet skiljer sig i hög grad. En elev som presterar på en låg nivå i ett moment kan prestera i ett annat på en väldigt hög nivå, vilket mycket relaterar vad man har för tidigare relation och kan identifiera sig till momentet. (Redelius 2004-159-163)

Avslutningsvis beskriver författaren att svaren som studierna har givit inte visar entydiga mönster, utan inom könen skiljer sig tankarna om ämnet. Flickor och pojkar som är positivt inställda till ämnet påvisar en likhet i deras svar. De eleverna som kommer i kläm går inte att generalisera så mycket vilket könstillhörighet den har, utan dennes erfarenhet av föreningsidrott har stor inverkan. Då man ska sikta på att göra så att eleverna bildar en god bild av fysisk aktivitet och annat, så bör man sträva efter att eleverna inte ska känna sig rädda eller utsatta. För att nå elever som har negativ inställning till ämnet gäller det att finna nya vägar att undervisa, sett till moment och arbetssätt, även fast det går emot vad elevernas bild av ämnet är. (Redelius 2004: 168-172)

Enligt Fagrell (2000) så anser både pojkar och flickor att pojkar presterar på en högre nivå än flickor under idrotten och att flickorna inte alls kan mäta sig gentemot pojkarna. En vanlig bild som framkommer är att pojkar är bra på sporter och att flickor förknippas knappt med sporter, då de inte kan mäta sig mot killarna. Enligt Fagrell (2000) studie så framkommer en tydlig skillnad i vad elever anser är pojk- respektive flickidrotter. Hon poängterar också att hur mycket samhället och media bidrar till att könsmärka olika idrotter. Ett barn som kan tydligt peka ut att exempelvis fotboll samt simning är mindre könsbundna aktiviteter, på grund av att de har sett på tv både kvinnor och män utöva dessa. Medan en idrott som ishockey är det inte lika tydligt med kvinnligt utövande, och

att det därmed kan anses vara en killidrott. Detta har i sin tur en påverkan på vad de föredrar att utöva för idrott, alltså hur och till vilket idrotten i fråga är bundet till ett kön. Genom att eleverna får genom olika instanser, det inpräntat, att flickor gör så och pojkar gör si, så leder det till att olika könsegenskaper anses vara självklara enligt elever. I det som anses vara könsbundet, så innefattar det också även att olika rörelser och förmågor anses vara könsbundet. Från en pojke framkommer det exempelvis att pojkar ogillar balett i och med att det är fjantigt och det är flickor som håller på med sådant. Detta visar även på att idrotter som anses vara mer lämpad för flickor, erhålls ett mindre värde än ett som anses vara för killar. (Fagrell 2000:139-144)

I Fagrells (2000) studie framkommer även att respektive kön anser sig föredra att tävla mot en av samma kön. Detta i och med att det finns uppfattningar att flickor inte kan ligga på samma nivå som pojkarna. Pojkarna anser sig tycka att flickorna inte ligger på samma nivå och att det därmed leder till att det inte blir någon utmaning eller kanske jobbigt för tjejen när hon förlorar. Flickorna beskriver att de vill hellre tävla mot tjejer då de har större chans att vinna exempelvis en tävling, än om det hade varit en pojke med. (Fagrell 2000:145-150)

Under 2008 fick skolverket i uppdrag av utbildningsdepartementet att undersöka pojkars och flickors olika villkor och resultat ur ett jämlikhetsperspektiv. Kartläggningen gick under namnet ”på pojkars planhalva” och strävade bland annat efter att kolla pojkars och flickors attityd- och aktivitetsnivå inom ämnet idrott och hälsa samt dess olika innehåll. Studien behandlar också kopplingen mellan val av innehåll samt hur läraren väljer att organisera den, och pojkars och flickors olika attityder till dessa. Resultatet i studien visade på att vad man som lärare väljer att ha för innehåll samt hur man väljer att organisera detta, har en stor inverkan på eleverna. Om ett moment innehåller ett tydligt tävlings- eller resultatsegment så kan det bidra till att en del elever inte finner momentet meningsfullt. Andra följder som detta kan leda till är att det kan bli slarv i genomförandet och att fokuset på rörelsekvalitet försvinner. Ett annat exempel man kan utmärka är hur moment i ämnet inte bidrar till likvärdiga villkor för de olika könen. Här framkommer en separerad könsundervisning som en metod som ibland används i syfte för att lyfta flickorna mer in i ämnesundervisningen. Författarna menar att en sådan metod kan bidra till ett synsätt där lärare tar för lätt på flickors förmågor och kunskapsnivå. En undervisning som inte präglas av likvärdighet beskrivs bland annat ha konsekvenser för pojkars och flickors intresse för ämnet, på vilket sätt de deltar vilket i sin tur leder att det kan drabba måluppfyllnad av kunskapskraven. (Skolverket 2010)

I en kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa beskriver Skolinspektionen (2012) hur pass likvärdigt och individanpassat ämnet faktiskt är. Även här finns en beskrivning av ämnet som

domineras utav ett tävlings- och resultatnriktat inslag. Undersökningen de genomförde var en enkät ute på 36 olika skolor. Intressanta resultat som lyfts fram av studien är bland annat att 47% av informanterna inte anser att lärarna genomför en tillräckligt likvärdig utbildning där alla elever, oavsett förutsättningar och erfarenheter involveras. Det framgår dessutom att enbart 6% av skolorna är utrustade materiellt samt lokalmässigt för att kunna leverera en likvärdig undervisning. Det beskrivs även att 0% av skolorna anses samverka med föreningsidrotten på ett sådant sätt att likvärdigheten inte äventyras. (Skolinspektionen 2012)

Skolinspektionen (2010) poängterar i en annan undersökning att så skolundervisningen är utformad i dagsläget så stävjas en likvärdig undervisning. I deras rapport ”Mycket idrott och lite hälsa” framkommer det att bollsport dominerar i ämnet idrott och hälsa och sker på cirka var tredje lektion. Man kan också se att det är pojkar som allra helst vill ha bollsport i ämnet idrott och hälsa och att det var i en mycket högre grad än vad flickor ville. Detta i sin tur leder till att pojkars inflytande över undervisningen i idrott och hälsa är större än flickors. I och med detta kunde skolinspektionen visa på att det finns en alltför liten bredd på idrott- och hälsaundervisningen, när vissa moment inte prioriteras lika mycket. En följd till att vissa moment inte sker i så stor utsträckning som vissa andra moment, blir att utgångspunkten som ska vara i läroplanerna och styrdokumentet inte blir lika tydlig samt att det skiljer sig mellan skolor. Allt detta leder till en minskad likvärdighet i den svenska skolan. (Skolinspektionen 2010)

I syfte i att öka kunskapen kring rättvisa och jämlikhet mellan könen i ämnet idrott och hälsa så genomförde en rad forskare från GIH en enkätstudie kring vad lärare anser om det, men även observationer utav undervisningen.. Här beskrivs bland annat att tävlingsinriktat innehåll är det mest förekommande ute på skolor med bollsport som dominerar. Utav lärarnas svar så framgår att de har förståelse att idrott- och hälsaundervisningen ska ske på samma villkor för alla men att de har svårigheter att ta denna punkt till realitet. Författarna kallar denna bild likt en mall då den är vanligt förekommande. I skolor där en mer öppen och kreativ undervisning får ta plats minskar påtagligheten utav de traditionella könsmodellerna, dessa skolor går oftast att finna i mer socialt gynnade områden. Vilket betyder att mer traditionella könsmodeller var mer vanligare förekommande i socialt missgynnade områden. (Larsson, Fagrell m.fl. 2010)

4 Teoretiskt perspektiv

Denna undersökning kommer att kopplas ihop med Hirdmans genussystem som diskuterar mycket kring könsroller och attityder. Det hon vill lyfta fram är varför det kommer sig att kvinnor har lägre socialt värde än män i samhället. I studien så kan denna teori bidra med ett intressant analysverktyg samt att väga Hirdmans beskrivning av hur samhället ser ut, gentemot hur det ser ut i skolan.

Hirdman (2001) tar upp problematiken kring den rådande kvinnounderordningen i samhället. Denna problematik anses av vissa var förbestämt och existerar i generna medan vissa mer och mer ifrågasätter detta. Författaren ställer sig frågande till den syn som förklarar ett köns handlingar och attribut. Många väljer att förklara detta genom att könsrollen beskriver ett köns handlingar och uppträdanden. Könsrollen förklaras som en konstruktion av sociala och kulturella påtryckningar och normer. Därmed ställer hon sig frågan om huruvida det är ”rollen” som handlar eller om det är könet. (Hirdman 2001:11-13) Helst av allt vill författaren att man ska sträva mer att komma bort ifrån att definiera könen som ”kön” och istället fokusera på människan som konstruerar sitt kön. Detta strider mot en rådande dikotomin som existerar. (Hirdman 2001:14)

Hirdman (1988) förklarar dikotomin inom genus som ett isärhållande utav motpolerna manligt och kvinnligt som ej bör bblandas med varandra. Isärhållandet innefattar egenskaper samt attribut hos könen som existerar hos respektive sida, exempelvis att kvinnor är duktiga på en sak medan män är flitigare på ett annat. (Hirdman 1988:51)

Genom historien har man kunnat utkristallisera ett antal förklaringar till hur könen förhåller sig till varandra, i detta fall drar författaren (2001) likheter till matematiska formler där ”a” representerar mannen och ”b” kvinnan. I det första scenariot är formeln $A - a$, där liknelser dras till bibeltexter. Där har vi A som mannen samt a som kvinnan eller i detta fall, maninna. I bibeln beskrivs exempelvis att Gud hänvisar kvinnan som en skapelse som kommer från mannens kött och ben. Kvinnan(a) i det här fallet är en ofullständig och en otillräcklig version utav mannen. (Hirdman 2001:35-43) Den andra formeln, $A - B$, kan kopplas till könsdikotomi som har sin grund i man kontra kvinna samt vad som anses stereotyp för respektive kön. Könet kvinna, i det här fallet förklaras likt en norm-kvinna i dess handling och attribut. Medan mannen beskrivs som något maskulint och fysiskt. Här blir dikotomin påtaglig där manlighet beskrivs som att vara man är att inte vara kvinna. Detta i sin tur skapar en genusnormalitet som innehåller särskilda förhållningssätt för respektive kön. I och med en sådan normalitet skapas tydligt mönster och man kan se vad som definieras som avvikelser från könet, samt vad som kännetecknar könet. (Hirdman 2001:51-56)

Hirdman (2001) menar att det går att utmärka en styrande logik i genussystemet, vilket förklaras som maskulinum samt femininum. Maskulinum beskrivs utifrån två koncept, varav det första beskrev jag ovan, nämligen om att vara man är att inte vara kvinna. Den andra är att vara man innebär att man som man, ses som företrädare och representerar det manliga, vare sig man vill eller ej. Detta i sin tur leder till ansvar, plikter men också privilegier som finns inom mannens börda. (Hirdman 2001:62-63)

4.1 Hirdmans genuskontrakt

För att lättare kunna teoretisera kring området genus samt vad som skapar kön Hirdman (2001) det teoretiska ramverket ”genuskontrakt”. Detta begrepp är skapat i hopp om att verka mot att greppa och ge förklaringar till den syn på manligt och kvinnligt samt deras egenskaper. I detta kontrakt innefattas tre grundläggande principer som råder.

- ♣ Mannen och kvinnan som motsatser med olika benägenheter och attribut.
- ♣ Attribut som ses som manliga eller maskulina besitter ofta ett större värde. Exempelvis det finns oftast ett större värde i att en flicka imiterar ett ”killbeteende” (pojkflicka) än vice versa.
- ♣ Den rådande genusordningen skapas av alla individer, oftast omedvetet genom diverse normer och praxis. (Hirdman 2001:87-93)

Vad som ligger till grund till kontraktet och det som bidragit till dess ramar och innehåll är de föreställningar och bilder som funnits av könen förr i tiden. Där kvinnan har en roll som en svag barnproducerande individ i vissa fall. Kvinnans biologiska egenskaper och roll, där att föda barn är en del av, har bidragit till att grunda fast bilden av kvinnan som ska vara hemma och ta hand om barn och hem. Den så kallade ”naturliga underordningen” som existerar bidrar inte till ett skapande av fröjdfulla eller fria individer, utan den skapar en slags under- och överlägsenhet mellan könen. Mannen som en beskyddare och beslutsfattare bidrar även till ett förtryck, när tankegången är att kvinnan behöver omsorg och trygghet. (Hirdman 2001:80-83)

Genom historien men även i nutid kan man höra att kvinnor bryter mönstret och får en tjänst eller roll som de kanske inte vanligtvis fått tidigare. Detta beskriver författaren som ett ”inläpp” in i ett rum, men inte på samma villkor. Det kallas för ”extra rum” där kvinnor brutit mönstret och tagit sig in, till exempel, den första kvinnliga piloten och dylikt. Det är ofta att kvinnor inte får kliva in i det ”extra rummet”, utan snarare att det anses att de inte kan samt ej bör kunna heller, då det strider mot den naturliga ordningen. Detta tillägg av rummet ökar även isärhållandet av vi och dem. En

integrering av kvinnor i fält som domineras av män bidrar till en större fokus på ojämlikheter hos könen och kan därmed skapa irritation. När integreringen sker, sker det utifrån företeelsen mannen som normen och det är kvinnan som imiterar honom för att anpassa sig. (Hirdman 2001:113-117)

Hirdman (2001) beskriver att kontraktet är något som har en direkt påverkan på en kvinnas möjligheter och villkor och att det är upp till henne själv att ”göra det bästa av situationen”. För att förändring ska ta plats behövs att man kommer ifrån och ”bryter” kontraktet samt dess principer. Avslutningsvis poängterar författaren att i åtminstone Sverige så kan man se att det rör sig mot ett mer jämställt samhälle samt att det finns en ökad feministisk förståelse runtom i världen. Att genomföra maktanalyser sker i en större utsträckning där både män och kvinnor deltar. (Hirdman 2001:197-200)

5 Syfte och frågeställningar:

Syftet med studien är att undersöka hur likvärdigheten ser ut i idrott och hälsa och huruvida det finns moment eller arbetssätt som är mer eller mindre likvärdiga mellan könen. Studien strävar också efter att undersöka hur både elever och lärare ser på likvärdigheten och hur den skapas i ämnet idrott och hälsa. De frågeställningar som jag använt mig av är:

- ⤴ Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?
- ⤴ Hur ser lärare på likvärdighet?
- ⤴ Hur arbetar lärare med likvärdighet i idrott och hälsa och vad påverkar den?

6 Metod

6.1 Val av metod

För att få svar på mina frågeställningar till min studie använde jag mig utav en kvalitativ ansats. Detta i form av intervjuer med lärare samt elever. För att få en större bredd samt förhoppningsvis en bättre samtalsmiljö använde jag mig utav gruppintervjuer med eleverna. Grupperna bestod av tre flickor samt tre pojkar som intervjuades separat. Repstad (2007) tar upp att gruppintervjuer blir alltmer vanligare inom akademisk forskning och att det används ofta när man vill skapa sig en bra översikt under en någorlunda likgiltig samtalsmiljö. En sådan samtalsmiljö kan dessutom leda till att informanterna känner sig tryggare samt att de kan i vissa fall ha lättare att uttrycka sina åsikter i grupp än enskilt. Det leder även till att tankar kan bollas mellan informanterna, och där en elev

slutar kan en annan ta vid (Repstad 2007:109-111). Intervjuerna genomfördes på en och samma skola och liknade mer en semistrukturerad intervju i sin samtalsform. Att använda mig av en kvalitativ ansats med intervju och gruppintervju är för att förhoppningsvis komma djupare in på ämnet. Denscombe (2009) förklarar semistrukturerade intervjuer som en metod som kan användas för att komma in djupare i ämnet och inte på bredden. En annan poäng är att det finns en möjlighet till att vara flexibel under intervjuernas gång, då man under tiden kan komma på nya frågeställningar och tankar. Något som denna intervjumetod lägger viss tyngd i är att man som forskare har någon form av relation till informanten i fråga (Denscombe 2009:234-235).

För att samla in data valde jag att ha ljudupptagning under samtalets gång. Detta för att slippa skriva ner informationen samt kunna fokusera 100% på samtalet och att kunna föra den vidare. Jag ansåg också att det kunde hjälpa mig vid sammanställning av data då jag inte kunnat missa något som informanterna sagt efter transkriberingen. Repstad (2007) förklarar att det är att föredra att vid en kvalitativ datainsamling, använda ljudupptagning. Detta leder till att man som datainsamlare kan fokusera mer på samtalet och slippa sitta och anteckna. Man kan även fokusera mer på informanten samt dess kroppsspråk och kunna föra samtalet därefter. (Repstad 2007:93-94)

6.2 Urval

Någon som går närmare in på begreppet urval är Repstad (2007), han förklarar urval som val av informanter, alltså vilka man väljer att samla data ifrån (Repstad 2007:90-93). I mitt fall så valde jag att hämta mina informanter från en och samma skola, vilket var skolan jag jobbat och praktiserat på. Varför jag valde att ha en och samma skola är dels för att det blir lättare att kontakta och boka intervjuer med informanter man känner. Jag tror även att forskningsområdet jag undersöker är så väldigt brett och skiljer sig säkerligen en del mellan skolor, och att det är därför bättre att fokusera på en skola. Repstad (2007) beskriver att det existerar både för- och nackdelar med att välja informanter som man träffat förut. En fördel är att det kan bli lättare för informanten att tala ut och öppna sig inom vissa områden. Nackdelen kan däremot bli att informanterna kan anpassa sina svar för att besvara frågorna på ett sådant sätt som de tror faller datainsamlaren bäst i smaken (Repstad 2007:90-93).

Jag valde att intervjua elever ur en årskurs nia, och valet av informanter skedde genom att ta kontakt med dem och fråga om det var några som ville ställa upp. Det fanns ingen svårighet i att välja ut dem då det var ganska precis så många som jag behövde som anmälde sig. Valet av just årskurs nia ansåg jag var lämpligt då jag ansåg att de kanske var mer insatta i ämnet och begrepp

som rör rättvisa och jämlikhet än yngre elever. Det hade säkerligen fungerat med yngre elever också, däremot hade det ställt högre krav på mig att forma intervjufrågorna på ett förståeligt sätt för den åldern. Lärarna på skolan tog jag kontakt med både på email samt träff i verkliga livet. Antalet idrottslärare som ställde upp på studien var två manliga samt en kvinnlig. Antalet elever som intervjuades var fyra pojkar och tre flickor. Jag strävade efter att intervjuar fyra lärare samt tre pojkar och tre flickor. Problemet uppstod när en av de kvinnliga lärarna ganska tätt inpå valde att avboka intervjun, vilket gjorde att jag enbart fick tre lärare intervjuade till studien. När jag skulle intervjuar pojkgruppen så siktade jag på tre elever. Men en fjärde elev valde att anmäla sig i sista stund, då han ansåg att det hade varit intressant att delta, vilket jag inte sa nej till.

6.3 Genomförande

Redan den andra veckan under mitt uppsatsskrivande valde jag att börja skicka ut intervjufrågningar samt planera in hur dessa skulle genomföras. Efter att kontakt tagits och intervjuer hade blivit inbokade så skickade jag intervjufrågorna till mina informanter för dem att ta del av och få en bild av vad som skulle pratas om. När det kom till eleverna så hade jag kollat med deras lärare om när det passade bra att boka in gruppintervjuer. Eftersom att ämnet inte ansågs så känsligt och utlämnande för femtonåriga elever så behövdes inte en skriftlig underskrift från deras föräldrar. Jag bokade in att genomföra gruppintervjuerna under en idrottslektion som den klassen skulle ha.

Intervjuerna genomfördes under en och samma vecka och jag strävade efter att transkribera ljudmaterialet tätt inpå genomförd intervju vilket jag trodde skulle underlätta. Jag gjorde mig beredd på att ifall någon informant inte skulle godkänna en ljudinspelning, så hade jag anteckningsblock redo för att anteckna. Innan intervjuerna skulle genomföras beskrev jag, främst till eleverna, hur materialet skulle användas och i vilket syfte. Vid intervjuer med elever och lärare så genomfördes den i ett avskilt utrymme där det var lugnt och tyst utan för mycket störningsmoment. Detta var något jag strävade extra mot för att ljudupptagningen skulle bli bra.

6.4 Databearbetning & Analysmetod

Denscombe (2009) tar upp vikten av hanteringen av kvalitativ data bör behandlas på ett särskilt sätt. När det kommer till transkribering av ljudupptagning så trycker författaren på att det kostar tid att behandla ljudupptagning, men att man som forskare kommer närmare inpå den insamlade datan på så vis. Det blir dessutom enklare att sammanställa och dra slutsatser när man sammanställt det till

en text (Denscombe 2009:260). All min ljudupptagning var av bra kvalitet vilket underlättade väldigt mycket vid transkribering, då det inte var några svårigheter att höra eller andra tekniska svårigheter. Vid transkribering så skrev jag ut alla ord som sades och vissa reaktioner från informanter. Det jag inte hade med var exempelvis återkoppling från mig genom exempelvis ”mhm”. (Denscombe 2009:260)

För att bearbeta det insamlade materialet tänker jag använda mig av grundad teori. Hartman (2008) tar upp att om man ska använda sig av grundad teori lämpar sig en kvalitativ ansats på studien, bäst. Teorin används oftast i syfte om att ge beskrivning kring ett beteende eller fenomen, och detta genom att dela in det i olika avkodning, analys och sortering. Genom att kategorisera sin data i olika grupper har man lättare att bryta ner sin data och därmed kunna ha lättare att dra slutsatser. Själva kategoriseringen kräver att man som forskare har ett insamlat material i form av text, som man därmed måste avkoda samt analysera. Kodningen går ut på att man ska läsa igenom texterna och leta efter gemensamma ord, begrepp eller fenomen. Dessa ska man i sin tur sortera in under kategorier som hör ihop. (Hartman 2008:45-49)

Genom att använda mig av denna metod vid resultatskrivning så har jag förhoppningsvis lättare att identifiera gemensamma nämnare och kunna bryta ner dessa så gott det går. Jag tror även att det kan komma att bidra till en mer enkel och bättre läsning för läsaren i och med att rubrikerna samt dess innehåll blir mer relevanta.

6.5 Tillförlitlighetsfrågor

Denscombe (2009) tar upp fyra faktorer som bör existera och finnas som ett bevis på att den utförda forskningen är god forskning. Dessa fyra faktorer är:

- ♣ *Validitet*: Detta behandlar om den insamlade datan är av värde till forskningen samt om den samlats in på ett korrekt sätt.
- ♣ *Generaliserbarhet(Överförbarhet)*: Detta begrepp beskriver att forskningsfynden man funnit ska vara möjliga att överföra till andra företeelser i området.
- ♣ *Tillförlitlighet*: Är en förklaring till att forskningen ska vara genomförd på ett sådant sätt att andra forskare ska kunna utföra samma forskning och få snarlika resultat.
- ♣ *Objektivitet*: Begreppet innefattar att man som forskare inte ska förvränga eller snedvrída några resultat eller ha en påverkan på resultatet. (Denscombe 2009:378-379)

Dessa fyra faktorer strävade jag att uppnå under hela min studie. Att hålla forskningen valid var något jag genomförde genom att dels spela in samtliga intervjuer, men också att transkribera dessa till textform. Detta gör dels att jag inte missar något väsentligt som tas upp, eller att jag på något

sätt hade kunnat förvränga min insamlade data. Denscombe (2009:184) tar upp begreppet triangulering som ett sätt att öka validiteten till en forskning. Detta innebär att forskningen blir mer valid om man angriper forskningsområdet från flera vinklar eller perspektiv. Detta går exempelvis att jämföra med att jag dels valt att forska utifrån ett elev- och ett lärarperspektiv, men också att genomföra olika sorters intervjuer.

Genom att vara tydlig och ingående med mitt genomförande och framförande av resultat så kan man ge bra förutsättning för en eventuell vidare forskning.

Om man ska fundera huruvida mina forskningsresultat, som samlats in på en och samma skola så är det troligt att resultatet kan skilja sig från skola till skola. Något jag märkte när jag intervjuade lärarna var att uppfattningen angående likvärdighet skiljde sig en del, vilket gör att det nog skiljer sig mellan skolor i andra delar av Sverige också. Däremot går det säkerligen att hitta gemensamma mönster inom området eftersom att forskningen pekar på särskilda mönster inom likvärdighet mellan könen i ämnet.

För att öka tillförlitligheten och i hopp om att undersöka vad som kunde behövas förbättras i intervjun, sett till frågor eller dylikt, så genomförde jag en testintervju. Detta genomfördes på en bekant som är en nyligen examinerad lärarstudent. Personen i fråga har spenderat lite tid i idrottssalen men mestadels i det ”vanliga” klassrummet och undervisat. Från detta tog jag med mig omformulering och förtydligande av intervjufrågor samt att jag fick förbereda mig på vad som kunde vara lämpliga följdfrågor och var dessa skulle användas.

6.6 Etiska hänsynstagande

I vetenskapsrådet (2009) forskningsetiska principer beskrivs fyra olika principer man som forskare bör förhålla sig till. För det första ska man meddela sina informanter om vad det är som gäller och vilka villkoren är, vilket kallas *informationskravet*. I samband med bokning och genomförande av mina intervjuer var jag tydlig med att påpeka vad materialet skulle användas till, hur det skulle behandlas och hur det läggs ut. Jag förtydligade att det var helt anonymt och även att ljudinspelning inte var nödvändigt ifall någon skulle tycka annat. Detta gör att man kommer in på *konfidentialitetskravet*, som behandlar varsamhet med den insamlade data och att de som deltagit ska hållas anonyma om så vill. Detta uppfyller jag genom att jag bland annat inte anger något namn eller skola på de som intervjuats, men även att jag raderat ljudinspelningarna efter de transkriberats. *Samtyckeskravet* var något jag länge reflekterade över, och hur jag skulle lägga upp det eftersom jag intervjuade elever som var cirka 15 år. Men i samråd med deras lärare beslutades att ingen

underskrift från vårdnadshavare var nödvändig. Mycket för att känslighetsnivån i min studie inte ansågs vara särskilt hög. *Nyttjandekravet* är den sista riktlinjen och förklarar att man som forskare inte ska använda forskningsmaterialet till något som inte har med vetenskapen att göra, om inte annat har angivits. Vilket jag förhåller mig till genom att dels göra mig av med mitt insamlade material och inte vidareanvänder det i något annat syfte. (Vetenskapsrådet 2009)

7 Analys av resultat

Som jag nämnt under rubriken Analysmetod kommer jag som sagt att lägga upp min resultatdel utifrån en grundad teori. Det betyder att jag kommer att leta efter gemensamma nämnare bland mitt material och sätta in det under kategorier. I varje kategori kommer jag att binda samman mitt framförda resultat med det teoretiska perspektiv jag använder mig av vilket är Hirdmans genuskontrakt.

För att underlätta resultatet och möjligtvis göra det lite intressantare att läsa kommer jag att benämna mina intervjuobjekt med fiktiva namn. Idrottslärarna jag har intervjuat är:

Jens: Manlig idrott- och hälsalärare i cirka trettio års ålder, undervisar mellan- och högstadiet, 6 år i yrket.

Tomas: Manlig idrott- och hälsalärare i cirka trettiofem års ålder, undervisar mellan- och högstadiet, 7 år i yrket.

Eva: Kvinnlig idrott- och hälsalärare i cirka femtio års ålder, undervisar lågstadiet, 30 år i yrket.

Eleverna går alla i årskurs nio, jag har valt att nämna flickorna som Sara, Julia och Anna, medan jag kommer att benämna pojkarna som Carl, Robin, Ali och Markus. Dessa elever är inga elever till någon av lärarna som blivit intervjuade.

7.1 Lärares syn på likvärdighet

Alla tre lärare hade snarlika uppfattningar av själva begreppet likvärdighet och vad det innefattar.

Denna syn innefattas av elevernas lika värde oavsett bakgrund eller förutsättning. Jens beskriver: *jag skulle väl säga att på något sätt allas lika värde. Allas samma betydelsefullhet. Och att bedöma alla exakt likadant efter sina förutsättningar.*

Allas lika förutsättningar är något som alla tre lärare beskriver som centralt, både Eva och Tomas beskriver bägge att eleven, oavsett förutsättning ska ges lika möjlighet att få prova på en förmåga

eller rörelse. Tomas är läraren som går lite närmare in på likvärdighet och kopplar det till allas lika värde och rätt att bli behandlade på rätt sätt:

Allmänt så tycker jag likvärdighet, i skolan. Så handlar det dels om att alla elever ska behandlas på samma sätt samt få förutsättningar för att kunna behandlas på samma sätt, beroende på kön, etnicitet osv.

Eva tar upp en snarlik bild likt den Tomas beskrev. Eva: *Jag ser till att alla ska ha samma förutsättningar, även fast det inte är så att alla har det. Men då jobbar jag för det. Alla ska få prova på likadan idrott, under de förutsättningar de har.*

Samtliga lärare verkar besitta en väldigt snarlik bild av begreppet likvärdighet och det låter som att de strävar efter att förmedla en så snarlik och likvärdig undervisning som möjligt. Centralt i deras tankar verkar vara att alla ska efter sin förmåga ha lika möjlighet att prova på moment och utveckla kunskap samt få en likabehandling som eleven bredvid.

7.2 Läraren och genus

När det kommer till lärarnas syn på kön kunde jag märka att Eva och Tomas hade en syn där man utgick från att eleverna var individer och strävade efter att inte se dem utifrån en könstillhörighet. Bland annat svarar Tomas på min fråga om huruvida han tror att det finns någon skillnad i hur pojkar och flickor vill att idrott- och hälsaundervisningen ska se ut, eller vad de vill lära sig, så svarade han:

Ja, det tror jag det finns. Det tror jag absolut. För den delen kan jag inte säga hur den ser ut. Jag vill inte säga att det handlar så mycket om flickor och pojkar. Jag tror mer att den individuella individen har en bild. För jag tror det här att hårdra pojkar och flickor. För det finns pojkar som har samma bild som en tjej och vice versa.

Här tar Tomas upp att han ser en problematik i att stereotypisera pojkar och flickor i undervisningen. Detta har gjort att han väljer att utgå från vad individen har för bild av ämnet, då bilden mellan pojkar och flickor skiljer sig åt så pass mycket. Eva förmedlar en snarlik bild genom att ta upp: *Men jag ser inte någon skillnad i huruvida det är en pojke eller flicka. Men sen kan det ju vara att vissa vill ha kanske bollspel och annat, men det är väldigt blandat.*

Både Eva och Tomas förmedlar en bild innehållandes att de strävar efter att bortse från elevens kön och istället se eleven som en individ i undervisningen. Jens gav däremot ut en bild där han ganska lätt kunde dra generaliseringar mellan könen och dess egenskaper och viljor. Exempelvis:

Eftersom att idrott är generellt är fysiska övningar då kan det komma att gynna pojkarna. Men det finns ju saker som flickor generellt är bättre på än pojkarna. Som man har sett, det är just inte alltid det är så, men det är bland annat dans och aerobics och gymnastik...

När det kom till att beskriva elevernas kunskap i orientering kunde det sett ut så att: *Men i mitt fall,*

så kan man se att killarna springer för att de har bättre kondition medan tjejerna är bättre på att läsa kartan.

Hirdman (2001) tar upp i sin teori vikten av att sträva mot att komma bort från att se dem som kön med egenspecifika attribut och förmågor, till att se människor som individer. I studien kan man utmärka att två av tre lärare strävar efter att göra just detta, då de anser att det är det bästa för eleverna. Medan den tredje har lite lättare att generalisera mellan könen. Hirdman menar att det senare synsättet spår på den rådande dikotomin, och därmed skapar en könsnorm. (Hirdman 2001:197-200)

Om man ser till de respektive formler som enligt Hirdman kan förklara olika könsordningar, så är det senare synsättet (isärhållande av könen) ett tecken på att man ser könen som A – B, att det är två helt skilda kön med olika egenskaper. (Hirdman 2001:51-56)

7.3 ”Den dominanta killen och den passiva tjejen”

Som beskrivet ovan nämns att lärarnas syn på kön skiljer sig lite. Elevernas bild av likvärdigheten är lik i vissa bemärkelser men skiljer sig på andra. De intervjuade pojkarna och flickorna hade även de en syn där de la betoning på könen diverse egenskaper samt vad som kanske lämpar sig bäst för respektive kön. Killarna beskriver exempelvis bollsport som något som lämpar sig för dem:

Ali: Det är ganska mycket bollsport som vi kör, och det kan vara en fördel för killar.

Jag: Varför tror ni det kan vara fördel?

Ali: För att de flesta killar håller på med någon sorts bollsport eller någon sport. Jag vet inte riktigt om tjejer gör det...

De ger en förklaring till vad detta kan bero på:

Carl: Tjejerna tycker inte det är så intressant, de är mer utanför. Det är alltid killarna som spelar och springer runt för att få bra betyg.

Ali: Mer dominant.

Jag: Vad tror ni det beror på? Att flickor kanske inte vågar ta plats, när det är fotbollsmatch till exempel.

Ali: Bland oss killar till exempel, brukar vi skälla på varandra..

Robin: Ofta aggressivt. Tjejerna kanske inte vill ha det så aggressivt.

Ali: Dem ba, att det är ingen idé att vara med kanske. Och oftast inte ens får bollen.

Här framkommer alltså en bild av att killarna i klassen blir dominanta och aggressiva, oftast vid bollsporter och tävlingsmoment. På killarna framstår det som att detta verkar tämligen normalt att det ska vara på så vis. Här förstärks bilden av att flickor inte kanske vill vara med på idrotten på grund av hur miljön är och undervisningens struktur, som ges av både pojkarna och flickorna. Tjejerna understryker bilden av killarna som dominanta. Sara säger: *Killarna blir mycket mer*

dominanta. Till exempel när vi ska ha fotboll. Jag tycker fotboll är jättetråkigt. Annars beror det mycket på idrottslektionerna, man vill inte vara med. Även här förtydligas bilden av killar som dominanta, och i de moment som pojkarna angav, alltså fotboll och tävlingsinslag. Detta har skett i en sådan utsträckelse att tjejerna anser att miljön inte är god nog och att det har lett till att de inte vill vara med. Läraren Tomas har ett annat perspektiv på frågan, där antal pojkar och flickor kan vara en faktor som spelar in i hur klassrumsmiljön och hur undervisningen ter sig:

Svårighet ser jag när klasserna är när det är så tydlig fördel till antingen för stor andel kill eller tjejantal i klassen, att det antingen är för mycket killar eller tjejer. Då blir det normalt att det dominerande könet tar över. Då kan det lätt bli jargong i klassen om att det här könet får utlopp i miljön som råder i klassrummet.

Sara ger en liknande bild och förklarar sin situation på tidigare skolor:

Men jag kommer ihåg från min gamla skola, där var det jättemycket att killarna var överallt och vi tjejer vart hur nedtryckta som helst. Och jag var inte van med sånt, för där innan var jag på en skola där vi tjejer fick som vi ville.

Här förklaras att hon har varit på olika skolor, där skolmiljön har varit olika. Vid en av skolorna var det en stor mängd killar vilket gjorde att tjejerna vart nertryckta. Medan skolan innan det var miljön helt annorlunda. Samma elev tar upp en liknande händelse som greppar samma fenomen.

Mycket typ med grupper, när inte ni gick här(Syftar på Julia och Anna). Då delades vi in i smågrupper allihopa, men det beror mycket på. Om det är typ 3 tjejer i gruppen och typ två killar, då kan tjejerna få lite mer plats. Fast.. Skulle det vara typ 3 killar och 2 tjejer, så är tjejerna typ helt bortblåsta.

Här framgår att gruppsammansättningar verkar ha stor innebörd för eleverna och hur de ges möjlighet att ta del av undervisningen. Där det är en grupp med majoritet av tjejer, verkar tjejerna kunna få lite mer plats. Vilket kanske är ett antydande att de kanske fortfarande inte har så mycket plats, men ändå en del. Sedan använder hon ordet bortblåst, för att beskriva hur tjejer som minoritet i en grupp kan känna under arbetets gång.

Tomas (lärare) anger alltså vad som kan ske när det är en ganska stor majoritet av något kön i en klass, vilket även styrks av det som Sara (elev) säger. Tomas förklarar att det kan bidra till att det dominerande könet tar över och därmed kan bildas en jargong. I klassen som de intervjuade eleverna går i är det en majoritet av killar, en ganska stor sådan. Vad kan orsaken till att det existerar en sådan maktordning i idrottssalen där killarna bestämmer till stora delar, Julia tar upp att:

Men jag tror också att det gäller kolla genom oss själva. För vi tjejer tar liksom aldrig ställning, och säga typ "Nä nu vill jag göra så här eller nu vill jag göra sådär." Jag tror det beror mycket på att varje gång vi gör det, så blir vi typ nertryckta. Att de(killarna) kanske säger "Nä men tyst nu", alltså man vågar ju inte göra någonting. Man vågar inte säga någonting, man vågar liksom inte bli den som står utanför.

Detta fenomen förklaras även av Jens och att det sker i samband med särskilda moment:

Som sagt, nu har jag ju en fotbollsklass med fotbollskillar och några tjejer, killarna vill ju alltid spela fotboll, hela tiden. Det missgynnas ju tjejerna av. Jag brukar faktiskt bojkotta fotbollen, för att jag tycker inte att det gynnar klassen. Och det gynnar inte deras utveckling. För att oftast blir det så att killarna bara springer runt och passar varandra och skjuter och bråkar och tjejerna står vid sidan och tittar på. Vilket inte är syftet med idrott och hälsa.

Det finns alltså ganska många som anser att det finns en tydlig maktordning i idrottssalen, bland både killar och tjejer. Killarna uppvisar en viss självinsikt när de förklarar vad det kan bero på, vilket var det aggressiva och hätska stämningen som kan uppstå. Detta i sin tur har lett till att tjejerna inte har lust att delta, eftersom det framgår att man inte vill vara den som står utanför.

Under rubriken som jag nyss behandlat kan man identifiera mycket av vad Hirdman (2001:80-83) kallar för den ”naturliga underordningen”. Det innebär att det skapas en naturlig över- och underlägsenhet mellan könen samt ett visst förtryck. I mitt redovisade resultat framkommer att killarnas förtryck är påtagligt för tjejerna under idrottstimmarna. Detta blir extra tydligt när både pojkar och flickorna beskriver att tjejerna inte alltid vill vara med i och med den aggressiva tonen från killarna. Killarna reflekterar inte särskilt mycket kring om tjejerna inte vill vara med, utan beskriver det som att tjejerna inte tycker det är så intressant och att killarna kämpar för högre betyg.

Den ”naturliga underordningen” kan även bli extra märkbar när tjejerna trycker på att det är delvis deras egna fel också, och att det är där bland annat, en förändring kan ske. Däremot så beskrivs att man helst inte vill ”bryta” mönstret, då man är rädd för att hamna utanför. Den ”naturliga underordningen” är en del av det rådande genuskontraktet som skapar kön enligt Hirdman. Men just det som Julia tar upp, att bryta mönstret för att en förändring ska ta plats kan kopplas till hur jämställdheten på en samhällsnivå skulle kunna bli bättre.

7.4 ”Pojkar spelar fotboll och tjejer gillar rörelse”

Huruvida det gick att identifiera olika moment och arbetssätt som kanske bidrar eller motverkar i ett skapande av en likvärdig undervisning var något jag ville försöka få fram i intervjuerna. Jag har bland annat tagit upp i en tidigare del hur fotboll är ett vanligt förekommande moment som både pojkar och flickor anser att pojkar gynnas av, eftersom flickorna i liten grad vill delta i momentet. De intervjuade killarna förklarar om de tror att det är i något moment tjejerna har någon fördel:

Ali: Mer rörlighet, t.ex. dans och kanske gymnastik och så.

Robin: Jaa, jag håller med

Här finns alltså en tydlig bild att bollsporter lämpar sig mer för killar, mycket för att de inte tror att tjejer håller på med sådant. Men också att tjejeaktiviteter är sådant med mycket rörelse såsom dans

och gymnastik. Förutom att det pojkar verkar ha en rätt så tydlig bild om vad som anses vara mer lämpat för pojkar kontra flickor, så kan man se att på frågan vad de anser är ett mer likvärdigt moment. Svaren som framkommer skiljer sig ganska mycket.

Ali: Skillnad med volleyboll, då brukar alla vara med.

Robin: När vi kör volleyboll.. Den sporten är ändå ganska jämn. Det är ändå tjejer som kanske inte vågar vara med.

Carl: Dom vågar mindre, ändå. Dom är kanske rädda att vi ska skälla på dem. Om det blir något fel.

Medan flickorna menar att:

Sara: Eller typ när man kör volleyboll så brukar de dela in jämnt mellan könen, och tre tjejer på ena sidan och tre tjejer på andra sidan. Och sen så slutar det alltid med, efter typ en kvart, att alla tjejer sitter på raden bredvid och kollar på när de spelar. Vi försöker att ropa "kom och byt med mig", men man får ingen talan. Så det slutar med att vi sitter och kollar på.

Detta tyder till viss del att det finns en meningsskiljaktighet kring hur pojkar och flickor uppfattar ett moment. Troligtvis för att de ser det ur olika synvinklar, menat med att exempelvis pojkarna som är aktiva under ett moment kanske inte nödvändigtvis märker om flickorna är passiva och kanske inte ens med i aktiviteten. Eva och Jens anser att det är en majoritet av pojkarna som helst önskar att det ska vara någon form av bollsport, så som innebandy eller fotboll. Eva påpekar skillnaderna som finns, men förklarar även likheterna: *Det som är lika, det är lekar, det vill alla ha. Den största skillnaden är nog att pojkar vill ha bollspel, fotboll och innebandy. Den biten. Tjejerna vill oftare ha mer redskap och rörelse.*

Jens ger en snarlik bild:

För killarna så handlar det mycket om bollspel, fotboll, fotboll och fotboll. Innebandy. Tjejerna, lite mer dans, simning, samarbetsövningar och rytmik. Det säger jag på grund av de erfarenheter jag har och det som efterfrågas av eleverna. Jag har aldrig haft en tjejer som frågar efter fotboll. Däremot har jag killar varje dag som frågar efter det.

När eleverna talar kring fotboll och andra bollsporter talar de i termer som att de toppar lagen, tjejerna får inga passningar eller bara sitter bredvid. Dessa kan möjligtvis indikera på att det är just fotbollsmatch som moment de syftar på. Om huruvida det förekommer andra övningar inom fotboll, framkommer inte av någon av intervjuerna.

Moment som kanske enligt elev eller lärare förknippas vara mer lämpade till ena könet, hur reagerar det andra könet på det momentet?. Eva tar upp problemområdet som även beskrivs i Hirdmans (2001:87-93) genuskontrakt som en punkt, nämligen att det som anses vara av manligt eller maskulin karaktär har högre värde.

Eva: Men man kan ta ett ämne såsom dans som ligger i läroplanen. Men det är jättemånga pojkar som tycker sånt är jättekul och vill ha det, vilket var helt annorlunda för cirka 10 års

sedan. Men det ligger också i tiden och media har styrt in det...

Eva: Flickorna gör pojkidrotter, det kan man se. Medan pojkarna inte gör "flickidrotter". Men det beror ju på vad man menar är typiskt "pojkidrotter" eller "flickidrotter". Som dans nu till exempel, förut var ju det mer förskjutet mot den kvinnliga delen. Men så är det inte längre, så var det på GCI och så för länge sen. Men idag, om man ser till att alla ska få prova. Om de provar från sexårs på alla olika idrotter så kan man motverka dessa. Det är därför elever i fyran, femman reagerar för att de inte haft så i F-3, då vi alla jobbar olika.

Här nuddas ämnet lite snabbt, men det framkommer ändå att det skulle kunna vara så att det av maskulin karaktär är av större värde. Ur det här stycket framkommer också att samhället har inverkan på hur bilden av en idrott bildas hos individen. Just här beskriver hon momentet dans som något som kanske gått från något som besitter en feminin karaktär till det motsatta. Något att understryka här är också att Eva är en lågstadielärare, och poängterar skillnaderna som kan finnas mellan åldrarna, sett till hur man uppfattar ett ämne. Samma område framhävs av tjejgruppen jag intervjuade:

Sara: Men jag tror också att killarna kanske känner ungefär "Åå vad pinsamt", men tjejerna är lite också sådär, "eeh vem ska jag dansa med". Alla blir typ tysta och inte vågar göra någonting, när det är ett ämne som typ ingen vet någonting om.

Utifrån det här framkommer det att killar inte finner det som inte anses vara av maskulin karaktär, av värde. Då killar upplever att det pinsamt att dansa, då det kanske anses vara feminint. Eva förtydligar även i detta område att ålder kan spela roll:

Eva: Vi har kört bugg, och pratat om det här med följare och förare och att man kan vara olika. Jag lät de alla prova på att vara kille och tjej och prova på att bägge som dansa skulle vara "hen".

Jag: Mottogs det bra?

Eva: Ja det gjorde det, det här var tvåan, det mottogs bra.

Hur är då skillnaden på hur påtagligt könsroller och maktordning i idrott och hälsa, skiljer det sig åt mellan yngre och äldre barn? Eva ger en förklaring på vad det skulle kunna bero på:

Mmjo. Det blir lite att när de har kommit upp på en viss ålder så går de mycket åt olika håll, mycket i och med vad de gör på fritiden. Men det beror ju på hur man lägger upp undervisningen. Vi är ju alla olika lärare och idrottslärare. Jag lägger upp min undervisning mer på sådant sätt att eleverna ska utvecklas med en arbetsuppgift samtidigt som de upplever att det är lustfyllt. Medan andra idrottslärare kanske tänker mer att det är viktigt hur många poäng man gör.

Även Tomas belyser en skillnad som han märkt mellan äldre och yngre elever:

Ja absolut. Yngre elever är oftast mer tävlingsbenägna, kanske inte tävlingsinriktade. Det tar mer på dem. Det gör ont att förlora och det är roligt att vinna, mer än de äldre eleverna. Vinner tjejerna över killarna är det fruktansvärt. Vinner killarna över tjejerna så är det ungefär: "kan vi inte göra något annat". Ja det är mycket mer tävlingsbenäget, vilket man alltid försöker få bort. Men tyvärr, de gillar det. Det är ju en morot.

Bägge lärarna beskriver att det finns skillnader mellan yngre och äldre elever, men att mycket beror

på hur man som lärare väljer att undervisa och organisera.

7.5 ”Man utgår ifrån att alla ska vara hetero”

Att kolla om heteronormativitet gick att utmärka i undervisningen var något jag inte var säker på ifall jag skulle kunna hitta, och hade lite problem till att konstruera frågor som skulle kunna mynna ut i sådant svar. Det var däremot en elev som beskrev detta fenomen:

Sara: Ibland kan läraren också typ, att killarna är på den här sidan och tjejerna på den andra sidan. Eller typ när vi skulle ha simning. Då förstod jag inte varför läraren delade upp med tjejvecka och killvecka. De säger då kanske att det handlar om att tjejer kanske är osäkra på sina kroppar. Men vad har det med killar och tjejer att göra. Tjejen som är osäker på sin kropp kanske är lesbisk eller vad som helst eller killen kanske kan vara homosexuell. Så jag förstår inte vad det har med killar och tjejer att göra. Man känner inte sig så mycket bekvämare bara för att man är tjej och är med bara tjejer och är osäker på sin kropp. Jag: Okej, man utgår då alltså från någon slags bild att alla är hetero.. Sara: Ja, precis. Man utgår ifrån att alla ska vara hetero och tycka samma sak och tycka om samma grejer. Men det är ju inte så.

Detta ger en indikation kring hur heteronormativiteten kan förefalla i ämnet, där man som lärare utgår ifrån eleverna som en heterosexuell individ. Eleven i fråga beskriver en oförståelse till varför det är som det är och att det inte bidrar till det som läraren kanske först avsåg att det skulle bidra med.

7.6 ”Ansvaret ligger hos läraren”

Hur jobbar då lärarna för att säkerställa en likvärdig undervisning mellan könen till eleverna och vad är det för faktorer som spelar in?. Jag frågar bland annat lärarna hur de arbetar för att säkerställa den. Det som lyfts fram som det mest grundläggande av samtliga lärare är vikten av att följa styrdokumentet och att man gör det på ett korrekt sätt.

Jens beskriver bland annat att: *Desto mer du utgår ifrån kriterierna och kursplanen, så tror jag att resultaten kommer ändra sig lite.* Här syftar han på hur man kan förbättra en undervisning som inte är likvärdig mellan könen.

Att ha en bredd på sin undervisning och variera mellan momenten är något som samtliga lärare poängterar som centralt. Samtliga lärare anser att ansvaret ligger hos läraren och att det är där man kan göra något för att säkerställa likvärdigheten. Tomas menar att:

Ansvaret ligger hos läraren, att om flickor missgynnas på något sätt. Så är det ett resultat av hur man organiserar eller lägger upp undervisning. Man kanske inte är tillräckligt tydlig med vad det är som gäller eller läst på kursplanerna. Har man en bra bild av kursplanerna

tycker jag inte det är något problem. Men huvudansvaret ligger hos läraren, att undervisningen är könsneutralt.

Könsneutral undervisning är något som Tomas tar upp som något att sträva efter, och att om man följer kursplanerna och har bra förståelse för dessa ska det inte vara något problem. Eva och Tomas förklarar bägge vikten av att jobba på ett så sätt att eleverna är förstå vad undervisningen ska innehålla. Tomas tar upp:

En annan svårighet jag ser är att vissa individer ser att det finns vissa moment som är djupristat till ett specifikt kön. Och kanske är typiskt killigt och man vill nästan bara göra det. Och då kan man få svårt att det är andra moment som också måste in i det här. Det är inte så konstigt när vi pratar om när vi pratar elever som är 10-11 år. Jag tror att om de själva kan förstå det här så tror jag man har lättare att röra sig mot en likvärdig undervisning.

Här förklaras svårigheten i att vissa moment bedöms med ett feminint eller maskulint värde samt svårigheterna som detta bidrar med. Detta leder till en problematik när exempelvis killar har svårigheter att utföra något som anses vara av en feminin karaktär. Han går även lite djupare in i sitt resonemang:

Så är det oftast så att grabbarna vill ha bollspel. Och tjejerna vill kanske ha eller brukar vilja ha, det här kan låta som en fördom, men dans. Och för mig handlar det, eller redan där märker man att eleverna missuppfattat vad ämnet handlar om och ska innehålla. För mig är ämnet så mycket mer. I läroplanen är det väldigt mycket mer som ingår. För mig handlar det främst att ge eleverna en bild av vad idrott är och försöka bryta den här normen som har funnits kanske, stereotypen om att idrott är ett praktiskt ämne. Och att det finns killaktiviteter och tjejaktiviteter...

Jens beskriver hur han arbetar för att bryta en eventuellt felaktig bild eleverna har av vad ämnet innebär. Han beskriver hur han gör när killarna i fotbollsklassen försöker få som de vill:

Jag brukar faktiskt bojkotta fotbollen, för att jag inte tycker det gynnar klassen. Och det gynnar inte deras utveckling. För att oftast blir det så att killarna bara springer runt och passar varandra och skjuter och bråkar och tjejerna står vid sidan och tittar på. Vilket inte är syftet med idrott och hälsa. Jag försöker alltid anpassa undervisningen så, det finns ju alltid elever som är bättre på vissa saker.

En annan faktor som kan påverka är vad elevens föreställningar om vad ämnet kan också grunda sig i uppfattningar och förväntningar på ämnet av personer i deras närhet. Vilket en av de intervjuade lärare beskriver som ett bekymmer. Bland annat beskriver Jens:

Ja. Jag tror det handlar om det gamla. Jag hade en elev häromdagen som kom och klaga på att det är för mycket teori, och att pappan hemma hade sagt att: ja men idrott ska ju vara praktiskt utan någon teori. Det är den där gamla skolan om att man ska hoppa och studsa, men kursplanen ser ju inte ut så nu. Den tror jag lever kvar, och många elever får hör hemma hur det var på deras föräldrars tid och vilka förväntningar man ska ha på ämnet.

För att undersöka djupare om hur lärarna skapar en likvärdig undervisning mellan könen, ställde jag frågan om ifall det sker något medvetet arbete kring att skapa bättre förståelse omkring området.

Samtliga lärare beskriver att det inte varit någon som tagit upp eller att det har talats så mycket om just likvärdighet. Mycket är på grund av att det inte fanns tid för detta vid de tillfällen som idrottslärarna har träffats i ämneskonferenser och dylikt. Det som däremot framgår är att två av lärarna uttrycker att de förutsätter att sina kollegor strävar efter en så likvärdig undervisning som möjligt. Så här beskriver Jens:

Jens: Inte så mycket om jag ska vara helt ärlig. För det första har vi inte tid, när vi väl ses på ämneskonferens, en timma per vecka. Så är det mycket annat som ska tas upp, såsom friluftsdagar, material och struktur. Så tyvärr. Det kan vara om man sitter vid lunchen.

Jag: Okej, tror du att det skulle behövas?

Jens: Hmm... Ska jag vara helt ärlig, så tror jag inte det skulle behövas och hoppas inte heller att det behövs. För att jag förutsätter att det mina kollegor jobbar på ett könsneutralt sätt, och ser allas lika värde. Men det kanske behövs, jag har inte inblick på andras lektioner.

Här framgår att det på ämneskonferenserna finns det inte mycket tid till övriga samtalsämnen än inköp och strukturella frågor. Däremot finns det en förväntan att de andra lärarna arbetar så likvärdigt som möjligt. Även Tomas för fram att han förutsätter att de andra ska jobba på ett likvärdigt sätt:

Jag tycker vi är ganska överens där, vi idrottslärare. De flesta idrottslärarna här, förutom två, ligger ganska jämnt åldersmässigt här på skolan. Men även de här äldre som varit här ett tag har också sina erfarenheter som i det här fallet kan vara nyttigt. Så man får ett annat perspektiv på det också. Inte för att vi har pratat om det så mycket, men det känns som att vi har en gemensam inblick och en gemensam syn på det hela. Så det känner jag mig ganska lugn i.

7.7 Könsuppdelad undervisning

Mycket av det som eleverna lyfter fram som de tycker läraren kan göra för att skapa en mer likvärdig undervisning, är hur den väljer att organisera och dela in grupper i sin undervisning. Att dela in eleverna via könstillhörighet förekommer för de intervjuade eleverna ganska så ofta, medan lärarna påpekar att de försöker undvika en sådan uppdelning. Angående detta tema beskriver tjejegruppen vad de ansåg om könsuppdelad undervisning:

Sara: Men då tror jag inte det blir mer jämställt, det blir nog bara värre.

Julia: Det blir mindre jämställt, men det blir kanske bättre genom att tjejerna får ta större plats.

Sara: Men vi har ju typ så. Det är ju typ det vi har nu. Nu har vi ju liksom ibland två salar, när det inte är andra lektioner. Då är tjejerna på den sidan och killarna är på andra sidan. Jag tycker inte det är någon bra idé, för det måste kunna vara så att killar och tjejer ska kunna blandas.

Här framkommer att en användning av könsuppdelad undervisning förekommer ibland där pojkar får vara på en sida och flickorna på en annan. Angående att dela in grupper på könstillhörighet anser Jens:

Jag tror att det inte är så positivt. När jag gick i skolan så hade vi det, det var ingenting jag tänkte på eller brydde mig om. Men samarbete är en av de punkterna i kursplanen. Du ska kunna samarbeta med alla. Man ska lära sig att kunna jobba med alla människor. Njä, någon ibland kan jag tycka. Jag har haft det någon gång, men det är bara för att hålla koll på dem... Sen kan man dela av det ifall det kanske är sista veckan och killarna verkligen vill spela fotboll, så ja varför inte. Men jag tycker inte det ska synas att man tydligt delar upp dem tjejer-killar, det är inte bra för deras utveckling, för då kommer man inte ifrån det könsneutrala. De kommer aldrig lära sig det könsneutrala, de kommer bara tänka att på idrotten är det så här, vi är olika. Då lär dem sig aldrig att könen är lika och har samma värde.

Här framkommer att han strävar efter att inte använda sig av den metodiken till gruppindelning, men att det kan förekomma vid enstaka tillfällen. Eva redogör för att hon i princip aldrig använder sig av en sådan gruppindelning samt förtydligar även hur åldern kan spela in:

Nu är man ju bunden till läroplanen och har ett uppdrag för Stockholms stad, att det inte ska vara flickor och pojkar för sig. Men jag vet att en del lärare gör så, jag har sett det, och då har jag hört att, tror det är flickorna som har klagat. Men jag har ju aldrig gjort så, jag blandar dom hela tiden. Ska man dela upp dem, ska det finnas ett mål där de ska jobba tillsammans. De kan ju vara i olika grupper, men så måste man ju blanda dem så att de blir grupper. Om man tänker i nian då, där blir liksom spektrat större, mellan flickor och pojkar i vissa idrotter. När det blir tävlingar, det är ju inte så i t.ex. innebandy eller idrott, att alla tävlar mot varandra.

Förekomsten av könsfördelad undervisning fick mig att fundera kring vad detta kan leda till. Nu var det flickorna som tog upp detta och den intervjun skedde efter pojkarnas, men jag fick fram en del av vad det kunde leda till.

Jag: Ja, men tror ni att eftersom ni kanske ofta får komma till en annan sal och göra andra saker, tror ni att ni lär er mindre än pojkarna?

Sara: Alltså jag lär mig nästan ingenting i idrottsämnet. Typ gör så här med volleybollen. Man lär sig nästan ingenting. Alltså man ska ju ha typ, hjärt- och lungräddning, kunna rädda och hur man överlever i naturen och sådana grejer. Men vi har ju aldrig sådana lektioner. Det är nästan bara vår klass som inte har såna lektioner. Så jag kan inte svara på det i alla fall.

Detta går att tolka på lite olika sätt. Dels så beskriver hon att det hon lär sig kanske är olika förmågor och rörelser inom vissa moment, vilket är en del av den undervisning kan/ska innehålla. Däremot trycker hon på att hon upplever att hon inte lär sig någonting.

7.8 Mot en likvärdigare undervisning

Om man bortser från vad idrott- och hälsalärarna strävar efter att göra för att skapa en likvärdig undervisning mellan könen så kan det finnas andra förändringspunkter. I gruppintervjun med tjejerna förklaras hur en beteendeändring både inom elever med stöd av lärare kan bistå till en förändring.

Sara: Ja, som sagt, tjejerna måste våga lite mer och stå upp för sig själva. När de blir

schyssade(nertystade). Och killarna måste också eller man måste lära killarna, eller det finns ju tjejer också, men i det här fallet att ha respekt för varandra, de har ingen respekt för varandra eller oss, det känns inte så. Det är ju inte det värsta att de är jättetaskiga och säger jättedumma saker, men det är ändå sårande att bara stå där och tiga typ. Och den enda som tar ställning till det är typ vår matematiklärare.

Sara: Han är mycket så att, man ska inte göra så och så där.

Jag: Han hyser ner det här "killbeteendet" eller?

Sara: Ja, precis. Han vill liksom få fram tjejerna i lektionen. För vi är ju bara 9 stycken, det blir ju ganska svårt. Få fram oss lite mer.

Sara beskriver att de befinner sig i ett sådant läge där det anses behövas att tjejerna ska stå på sig mer och killarna måste visa mer respekt. Sara tar upp att det är ingen jättestor grej, och att det inte är "jättetaskiga" som de säger till tjejerna. Hirdman (2001:80-83) tar upp att "den naturliga underordningen" skapar förtryck när man anser att kvinnan behöver omsorg och trygghet. Detta går att koppla till det Sara säger om hur killarna behandlar dem, och att de inte uppvisar särskild stor respekt mot dem. Killarna i intervjun kunde hålla med till viss del men lägger över en stor del på läraren:

Robin: Om vi hade minskat lite på att vara dominant och så kanske det går.

Carl: Det är läraren mest, det handlar mycket om att kunna dela in i grupper.

Detta visar på en viss självinsikt från killarna att det kanske finns något de själva skulle kunna skapa ändring på, men att läraren har huvudansvaret. Tomas anser att en variation av moment och arbetssätt är väsentligt för att ha en likvärdig undervisning:

Jag tror att alla, som jag tänker, så ska man ha lite av allt. För jag tror att alla tycker om olika. För man behöver, även fast det är något man inte tycker om, ta del av det. För även om du inte nu av ett moment känner intresse, så kanske det utvecklas med tiden. Så för mig så tycker jag att alla delar är viktiga att testa på. Jag säger inte heller att jag använder mig utav något sätt mer eller mindre, utan jag försöker hålla det på en ganska jämn nivå.

För att öka likvärdigheten mellan könen i ämnet idrott och hälsa kommer det att behövas en förändring beskriver både lärare och elever. Två av tre, av de intervjuade tjejerna beskriver att det kanske är de som behöver bryta mönstret. Hirdman (2001:113-117) förklarar detta som att man kliver in i det "extra rummet", där kvinnor inte vanligtvis får vara. Detta blir tydligt när tjejerna beskriver att inom exempelvis bollsport, så får de ofta ingen möjlighet att ta plats eller delta, vilket skapar en uppgivelse. Det kan ju vara så att killarna inte tror att tjejerna i klassen kan prestera på samma nivå, och därför uppstår det en konflikt. Utifrån intervjuerna så framkommer att dessa konflikter finns och att det ter sig i exempelvis att killarna hyschar ner tjejer och tar över. Hirdman (2001:113-117) trycker ju på att när kvinnor försöker äntra rum som domineras av män så kan det skapas irritation. Men just här, i skolans värld, tror jag det är viktigt att läraren skapar möjlighet för tjejerna att kliva in i "extra rummet" och därmed ha samma villkor.

7.9 Betyg på lika villkor?

I slutet av mina gruppintervjuer med eleverna frågade jag varför de trodde att pojkar generellt sett har högre betyg än flickor i ämnet. Varken pojkarna eller flickorna kunde direkt svara på det, men uttryckte att betygssituationen är helt tvärtom på denna skola. Killarna i intervjun lyfter fram ett missnöje över det rådande betygsläget:

Carl: I vår klass är det tvärtom

Robin: Aaa, det är det.

Ali: Ja, så är det. Många killar kämpar för betyg här i idrotten, ändå kanske de inte får det rätta betyget. Tjejerna kan mer ta det lugnt.

Carl: De är inte ombytta heller.

Ali: Aaa, och ändå kan dem få mycket bra betyg. Vi vet inte hur det är. Vi killar gör vårt bästa hela tiden. Men det är som att det är ingen koll.

Robin: Det verkar nästan som att de har killarna på en skala och tjejerna på en annan, och så jämför dem så, med varandra, killar och tjejer för sig.

Jag: Mhmm, okej. Vad tycker ni om det då?

Robin: Jag tycker det är dåligt.

Här framgår att betygen inte alltid sker på samma villkor, utan att killarna anser sig bli orättvist behandlade när de inte riktigt verkar bli bedömda utifrån en rättvis skala. Där killar som är ombytta och kämpar för ett högt betyg kanske får lägre än en tjej som sitter bredvid och kollar på. Tjejerna förklarar det som:

Sara: Fast här är det inte så. Vi har ju typ bättre betyg än de flesta, alltså än killarna. Fast jag tror det beror på att vi tjejer tar det här på allvar och killarna mer bara springer runt.

Julia: Ja, och inte lyssnar, de spelar fotboll oavsett.

Sara: Ja precis. Finns det en boll så spelar de det. De bryr sig inte om det är en basketboll eller vad, de bara kör. Så jag tror det beror mycket på det, samt att ha respekt för läraren.

Tjejerna menar att det betygsläget kan bero på att killarna ofta springer runt och som de beskriver ”kör”, och kanske saknar respekt för läraren. Medan tjejerna lyssnar och tar undervisningen på ett större allvar. När jag beskrev den här problematiken ovan till de intervjuade lärarna så tryckte många av dem på att det skiljer sig vad det är för klass och hur läraren undervisar dem.

8 Resultatsammanfattning

För att sammanfatta mitt resultat tänker jag göra detta utifrån mina tre frågeställningar för att påvisa hur jag besvarat dessa. Jag kommer att sammanfatta och redovisa det mest relevanta som kommer fram ur min resultatdel.

8.1 Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?

Varken pojkarna eller flickorna i studien verkar anse att den undervisning de får ta del av i idrott

och hälsa, är särskild likvärdig mellan könen. Detta beskrivs vara en följd av att läraren använder sig av arbetssätt såsom könsseparerande samt att undervisningen präglas ibland av en heteronormativ syn. Dessutom så anser både pojkarna och flickorna att det är oftast pojkarna som får vara med och bestämma vad det ska bli för moment på lektionerna. Detta skulle även kunna påverkas av den tydliga killmajoriteten som finns i klassen.

Både pojkarna och flickorna är både eniga och oeniga kring vilka moment som är mer eller mindre rättvisa mellan könen. Både pojkar och flickor beskriver att bollsporter med tävlingsmoment är ett av dessa. Pojkarna anser att volleyboll skulle kunna vara ett av de mer rättvisa momenten i ämnet. Vilket flickorna ställer sig emot då det oftast slutar med att pojkarna tar över och flickorna sätter sig bredvid. Flickorna känner sig utsatta av pojkarnas ibland kränkande behandling av dem i ämnet. Detta tar form genom spydiga kommentarer exempelvis. Detta har medfört att flickorna ofta inte har lust att delta i undervisningen. Pojkarna håller med om att det ofta kan vara en hård miljö i idrottsundervisningen och speciellt inom vissa moment. Både pojkarna och flickorna beskriver att det är här en förändring skulle kunna ske för att bidra till en likvärdigare undervisning.

Pojkarna uttrycker en besvikelse på den rådande betygssituationen i klassen, då de anser sig bli orättvist behandlade. De anser att flickor kan sitta och vara inaktiva på en lektion och ändå få högre betyg.

8.2 Hur ser lärare på likvärdighet?

Lärarna i studien har en snarlik bild av likvärdighet. Den innefattar att man ska se alla elever efter sina förutsättningar och att alla elever ska ges lika villkor. Lärarna försöker att se eleverna som individer och inte utifrån ett kön med säregna egenskaper, vilket de anser vara en förutsättning för att skapa en likvärdig undervisning. Att kunna genomföra en könsneutral undervisning beskrivs som centralt och viktigt då det ligger i deras uppgift som lärare att ha det så. Det framkommer från eleverna att heteronormativitet är något som kan präglade undervisningen i ämnet, men utifrån lärarnas intervjusvar gick det inte att identifiera.

8.3 Hur arbetar lärare med likvärdighet i idrott och hälsa och vad påverkar den?

Lärarna anser att det grundläggande i ett skapande av en likvärdig undervisning är att utgå ifrån styrdokumentens riktlinjer. Det beskrivs också som viktigt att ha en varierad undervisning för att nå ut till alla. Könsseparerande undervisning är något de försöker att använda så lite som möjligt av,

men de är medvetna om att det förekommer. De alla beskriver detta arbetssätt som något som stävjar likvärdigheten mellan könen. Både lärare och elever beskriver att ifall en klass har majoritet av något kön så kan detta vara en bidragande faktor i hur stor del ett kön får ta plats i undervisningen. Både lärare och elever förklarar att det största ansvaret ligger hos läraren i ett skapande av en likvärdig undervisning och att det är i så fall här en förändring bör ske.

9 Resultatdiskussion

Resultatdelen har utgått från teman och kategorier jag funnit i min insamlade data, min resultatdiskussion kommer att utgå ifrån mina frågeställningar. Under denna rubrik kommer mina resultat att analyseras samtidigt som de kopplas ihop med relevant forskning och bakgrund som jag tagit upp i tidigare kapitel.

9.1 Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?

Elevernas bild på likvärdighet kan kopplas med hur Fagrell (2000:64-91) beskriver de så kallade normalitetsmallarna, som håller samman samhällets syn på könen. Både eleverna och lärare skulle i så fall påverkas av dessa normalitetsmallar. Normalitetsmallarna innehåller bland annat vad som anses vara maskulina samt feminina drag. I elevernas berättelser så verkar det som att de blir rätt så påverkade av dessa. Pojkar som exempelvis uppvisar besvikelse av att genomföra vad de anser kanske är feminina moment, då det kanske inte inom mallarna anses vara accepterat.

Redelius (2004:152-158) går in mycket på elevers olika syn på ämnet idrott och hälsa. Här framläggs bland annat att könsuppdelning, killar som fäller taskiga kommentarer mot tjejerna är vanligt förekommande. Om vi väljer att fokusera på punkten med könsuppdelad undervisning är detta något som verkar förekomma i en ganska stor mängd. Redelius (2004:152-158) menar att det ses ofta som att killarna får göra ”roliga” saker i en sal, medan flickor brukar få göra något annat. Tjejerna i intervjun uttrycker en besvikelse över att detta förekommer, och att de ofta blir åsidosatta i undervisningen.

Om vi tar den andra punkten, att killarna ofta fäller taskiga kommentarer, verkar även det vara identifierbart i studien. Tjejerna upplever att det sker och att de i viss mån känner sig kränkta men att de brukar tänka att det är väl så killar är och betar sig.

Penney (2002) menar bland annat på att ett varningstecken för att en icke jämställd undervisning sker, är bland annat när det sker ett bortfall av tjejer i den. Detta kan man märka, genom att tjejerna

i intervjun beskriver att på grund av hur undervisningen är upplagd och hur killarna beter sig, så vill de knappt delta i undervisningen. Vilket är ett tecken på att någon förändring behövs, då det till viss del liknar en undervisning i den gamla skolan, där tjejer inte hade så hög status. (Penney 2002)

Om man fortsätter att fokusera på det Redelius (2004:152-158) pekar på så är det inte enbart tjejer som känner sig utsatta. Killarna känner sig ibland utsatta, och oftast när det är något prestationsbaserat tävlingsmoment, detta då det ofta kan finnas en bild av att killar ska vara starka och ha bra kondition. Detta kan man ju även koppla tillbaka till Fagrell (2000:64-91) normalitetsmallar, om vad som anses vara accepterat eller ej. I klassen där de intervjuade eleverna gick, hade det varit väldigt intressant att höra vad en kille som anses vara ”lågpresterande” anser om likvärdigheten i undervisningen.

I resultatet tas upp att pojkar ofta anser att tjejerna inte kan vara med, och att tjejerna ofta därmed kanske blir förtryckta i vissa moment. Fagrell (2000:64-91) förklarar detta bland annat som att det finns en bild hos många killar där de inte tycker sig tro att flickor kan prestera på en lika hög nivå som en kille. Detta styrks även av Hirdmans (2001:87-93) genuskontrakt som innefattar bland annat den naturliga underordningen, där mannen ses som beslutsfattare och står över kvinnan. Att elever ska på något sätt utsättas för taskiga kommentarer och därmed inte vilja ta del av undervisningen, strider mot skollagen, där alla har rätt till lika utbildning. Redelius (2004:152-158) lyfter just denna företeelse som anledning till att tjejer inte allt för sällan har lust att delta, och särskilt i tävlingsmoment där det ofta är som värst. I intervjun framkommer det att först och främst flickor lyfter fram hur miljön i salen ser ut och hur undervisningen ser ut, som ett skäl till att de inte har möjlighet att delta. Pojkarna understryker detta och beskriver att de har förståelse att flickor ibland inte vill vara med, när exempelvis pojkarna är aggressiva och dominanta.

Enligt Colclough (2008) så förklaras att det finns en stor svårighet i att skapa en förändring hos en elev på dess syn på kön och dess egenskaper. Detta i och med att den har växt upp i ett samhälle som innehåller mängder av normer och praxis kring de olika könen. Skolverket (2006) trycker på att detta är en stor anledning till att det existerar betygsskillnader i ämnet idrott och hälsa. Med det menas att eftersom bilden av idrott och hälsa vanligtvis är att pojkar ska vara mer maskulina och ha större fysisk kapacitet. Detta tycker jag är en väldigt väsentlig del och bland den viktigaste poängen som kanske lyfts fram av författarna jag tagit med. Två av tre lärare styrker denna tes genom att även de säger att det finns en svårighet i att ändra elevens syn på ämnet och vad eleven anser sig tro om respektive köns egenskaper. Bland annat tror en av lärarna att det är flera saker som det behövs ändring på. Dels så är det både elevens och även andras syn på ämnet och vad ämnet ska innehålla

för något. För det andra är det att man som lärare ska redan vid tidiga åldrar i idrottsundervisningen, jobba för att alla moment ska vara likvärdiga och att inte könsstämpla något moment. Det sistnämnda tror jag är jätteviktigt för en blivande idrottslärare att reflektera över, då det är man som har stor påverkan på hur elevernas syn på ämnet är. Ett förslag på hur en sådan undervisning skulle kunna gå till beskriver Robinsson (2005) och hänvisar till begreppet ”queer-pedagogik”. Där man bland annat jobbar för att utmana de normer och stereotyper som finns i samhället, genom undervisningen.

Skolverket (2006) tar upp att genom att använda sig av exempelvis ”queer pedagogik” eller något där man utmanar normer och könsmonster, skapar ett dilemma för manliga idrottslärare. Detta i och med att främst killarna i klassen hade ifrågasatt lärarens ”maskulinitet”.

Om man ser till Robinsson (2005), Skolverket (2006) och Colclough (2008) så är det att just utmana existerande könsnormer är det som bidrar till ett jämnare resultat i alla. Författarna menar att man kan mena att man kanske bör utmana en bild där killar beskrivs som maskulina tävlingsmänniskor och tjejer som mer kommunikativa och estetiska. Men framförallt att inte låta dessa bilder påverka undervisningen på något sätt.

Fagrell (2000:64-91) är inne på samma område som Robinsson (2005), Skolverket (2006) och Colclough (2008) och trycker även hon på samhällets och medias påverkan på en könsmärkning av ett moment. Moment som visas i tv-rutan där både män och kvinnor kan delta, innehar en mer könsneutral stämpel såsom fotboll och simning. Just denna tes ställer jag mig lite frågandes till, då eleverna i mina intervjuer beskriver exempelvis fotboll som något som inte verkar vara särskilt könsneutralt. Om jag skulle frågat eleverna i intervjun huruvida de anser det är könsneutralt eller ej, tror jag inte att de hade ansett att det vore på så vis. Jag skulle gissat på att varken pojkarna eller flickorna i intervjun hade tyckt detta i och med hur deras undervisning ser ut. Däremot är det ju skillnad på fotboll i tv-rutan och på skolidrotten, förhoppningsvis. Fotboll på skolidrotten innehåller förhoppningsvis inte bara tävling och matchmoment utan även teknisk träning. Med detta menas att om jag hade frågat elever om de anser fotboll i skolidrotten är könsneutral, hade de kanske förknippat fotboll med just en fotbollsmatch och därmed kanske inte ansett att så var fallet. Hade de däremot förknippat fotboll med exempelvis en träning av passningen eller mer motoriska färdigheter, hade de kanske ansett annorlunda.

Enligt Redelius (2004:159-163) så är det både pojkar men mestadels flickor som upplever en utsatthet, otrygghet och rädsla under undervisning i idrott och hälsa. Detta är en följd av den press som exempelvis killar kanske upplever för att passa in i mallen för hur en kille ska vara, om han

inte passar inte kan det mycket väl fällas taskiga kommentarer där. En tjej som kanske försöker delta, men inte presterar på samma nivå som killarna i klassen kan också falla offer för taskiga kommentarer. Enligt intervjuerna så upplevs kommentarerna som taskiga, men att de anser att ”de skojar väl bara”. Ämnet idrott och hälsa kan vara väldigt utsättande om man väljer att organisera på fel sätt.

Under min resultatrubrik ”betyg på lika villkor” går jag igenom en orättvisa som, i det här fallet killarna upplever sig känna när det kommer till betygssättning i ämnet. Skolverket (2006) klagör att pojkar har vanligtvis sämre betyg i alla ämnen, förutom idrott och hälsa. I skolverket (2006) går Nordberg (2006) närmare in på förklaring till detta fenomen. Hon beskriver att det kan ha att göra med att samhället förväntar att pojkar ska vara maskulina och starka men också att flickorna uppvisar en högre arbetsmoral. Nordberg beskriver att pojkar är i lägre grad oroliga över framtiden än vad flickorna är, och att detta är anledningen. Så är inte fallet i den här studien. Pojkarna i intervjun upplever ett stort missnöje över den rådande betygssituationen och är oförstående kring hur läraren verkligen väljer att bedöma. En av flickorna menar att de lär sig väldigt lite, och att det är mycket som saknas. Om man kopplar intervjuerna med att pojkar, enligt skolverket (2006), kan ofta ses som mindre ambitiösa, går det att identifiera. Tjejerna i intervjun uttrycker att killarna i klassen ofta kan agera på ett nonchalant sätt gentemot lärare och tjejerna.

Det är ganska alarmerande det som beskrivs i båda fallen, att inte tycka sig lära något kan antingen betyda att de kanske inte får så stor förståelse kring lärandemålen och därmed inte kan sätta sig in så mycket i vad de lär sig. Eller så är det att de kanske inte lär sig vid en undervisning som präglas av olikvärdighet. Detta är ett av de resultat som går emot vad forskningen har sagt. Det är möjligt att det kan vara någon slags kompensation, dels för att tjejerna inte ges lika möjlighet att delta eller att visa upp samma kunskaper som killarna i och med en vanligt förekommande könsuppdelning i undervisningen. Eller så kan det vara att killarnas betyg värderas mindre, eftersom de oftare kanske upplevs som stökigare och inte lyssnar så mycket på läraren.

Vad för konsekvenser en undervisning som brister i likvärdighet får är det inte så många författare som går in på. Skolverket (2003) tar bland annat upp att man inte lyckas med sitt demokratiuppdrag som förmedlas genom skollag och styrdokument, då man inte ger en likvärdig undervisning till elever oberoende av deras bakgrund. Skolverket (2010) går lite närmare in på konsekvenser och förklarar det som att det kan leda till ett minskat intresse hos eleven vilket i sin tur leder till minskad delaktighet och sämre resultat.

Det finns en mängd punkter att identifiera och att analysera utifrån genuskontraktet som Hirdman

(2001:87-93) tar upp, såsom den naturliga underordningen, dikotomin samt maskulint kontra feminint. Begreppen som Hirdman (2001:80-83) tar upp har under studiens gång visat sig vara identifierbara. Både litteraturen samt Hirdman som beskriver området, förklarar att detta ligger i samhällets normer och skapas av omgivning och samhälle.

9.2 Hur ser lärare på likvärdighet?

Lärarna i intervjun ger ut en snarlik bild på vad de anser likvärdighet är för något. Alla elevers lika värde och att de ska ges samma förutsättningar är det viktigaste. Detta är en överensstämmande bild med den bild som Skolverket (2011) förmedlar genom LGR 11. En jämställd och rättvis utbildning mellan könen samt att de ska bedömas likvärdigt är väldigt viktigt. Om man utgår ifrån läroplanens riktlinjer så verkar det inte som att en likvärdig undervisning är särskilt förekommande. Dels i och med att undervisningen inte är särskilt rättvis mellan könen, eller att eleverna verkar bedömas på lika villkor.

En lärare i studiens syn på både elever och likvärdighet är en viktig faktor om man ska undersöka likvärdigheten i skolan. Denna tes styrks av både Penney (2002), Larsson (2007) samt Severiens & Ten Dam (1998). I deras texter ligger det ledande i att gå bort från tankesättet att se eleverna utifrån dikotomin, med ett isärhållande av pojkar och flickor, och istället gå mot att se individerna i varje elev istället. Två av lärarna förmedlar en syn där de försöker se eleven som en individ och inte ett kön med olika egenskaper. Detta bidrar isåfall till en mer likvärdig undervisning, inte bara om man skulle jämföra mellan könen, men även för de andra grupperna där likvärdighet krävs.

Ett isärhållande, menar författarna, leder enbart till ökade skillnader och att man går längre bort från en likvärdig undervisning. Det är lättare att kunna säga att flickor har bättre förutsättningar i det där medan pojkar har i ett annat. Ett bekymmer med att ha den tankegången kan bli att man bortser från att de är individer som skiljer sig åt, där det finns pojkar som kanske inte är lika bra på springa men bättre att läsa karta och vice versa. Larsson (2007:233-234) trycker på just att ifall läraren nu innehar en viss syn om en särskild elevgrupp eller något av könet, bör denne undervisa på sådant sätt att dessa inte ska bli synliga. Lärare i intervjuerna trycker på att de strävar efter att bortse från elevernas kön, och istället se dem som individer. Larsson (2007:233-234) menar att detta kan bidra i ett skapande av en likvärdig undervisning. Skolverket (2010) förklarar att konsekvenserna av detta kan bli att eleverna får ett bristande intresse i ämne, vilket i sin tur leder till försämrat resultat.

Heteronormativiteten i samhället beskrivs enligt Maurer-Starks (2009), Robinsson (2005) samt Larsson (2007:239), vara en ganska utbred företeelse. Könstillhörighet och heteronormativiteten går

ganska nära ihop i och med att de bägge konstrueras av samhällets normer och praxis.

Heteronormativiteten går att identifiera i undervisningen. I en berättelse av en elev, framgår det tydligt att deras lärare besitter den synen. Detta är ju med största sannolikhet omedveten handling, mycket i och med att heteronormativiteten i samhället är ganska utbredd och kan gå att identifiera på många ställen. Man som lärare kanske anser eller har fått för sig att det kanske är bäst att ha killar och tjejer separat i simundervisning, och att det har funkat bra i tiden. Det är såklart alltid en stor utmaning när man är i ett samhälle där dessa principer är ganska fastsatta, det man däremot kan sträva emot är att försöka ge eleverna en undervisning som inte förstärker dessa. Konsekvensen för en heteronormativitet kan enligt Maurer-Starks (2009) bli att homonegativiteten i samhället ökar.

Enligt den insamlade datan har det inte skett något som helst samtal eller att detta område om likvärdighet tagits upp på bland annat ämneskonferenser eller dylikt. Aikman & Unterhalter (2005) trycker på att för att skapa en förändring i likvärdigheten, behövs utbildning. Av intervjuerna med lärarna, så beskrevs det att det fanns i princip ingen diskussion eller samtal om området, mycket på grund av att de är upptagna och har annat att prata om. Det man kan fundera över, är om det kanske skulle behövas, och då menar jag kanske inte denna skola specifikt, utan att man som skola kanske försöker ha en gemensam bild och synsätt på området. Att lyfta upp detta område på exempelvis ämneskonferenser skulle kunna bidra till en hel del. Bland annat skulle man kunna jobba för att man inom skolan, försöker ha en liknande elevsyn och syn på kön och hur man kan undervisa för att skapa likvärdighet mellan dem. En undervisning där man kanske från tidig ålder lägger till grund för att skapa en mer likvärdig undervisning. Det framgår från intervjun med två av lärarna att det förutsätts att man ens kollegor har en god syn på likvärdighet och använder sig av det i sin undervisning.

Även Penney (2002) styrker att detta är en väg att gå och menar på att när USA genomförde en likvärdighetsreform så bestod en väsentlig del i hur lärares syn på eleverna var.

Något som jag funderat över är hur de olika forskarna jag tagit med framställer sina resultat, och speciellt när det handlar om genusforskning. Larsson (2007:233-334), men även två av lärarna beskriver att man bör komma bort från att könsmärka ett särskilt moment. Elever har en ganska tydlig bild av vilka moment som lämpar sig för ett särskilt kön. Det som beskrivs från intervjuerna är, i alla fall från killarna, en bild där rörelse och dans anses vara tjejmärkt och bollsporter för killar.

9.3 Hur arbetar lärare i idrott och hälsa med likvärdighet?

Likvärdighet i alla dess former är något som ska vara centralt och ligga till grund i skolundervisningen i den svenska skolan. Skollagen (2010) och Skolverket (2011) ger ett tydligt

krav på att alla elever ska ha rätt och lika tillgång till utbildning. Även Wallin (2002) går närmare in på att det inte ska framkomma några som helst skillnader i hur undervisningen ges till pojkar eller flickor och att de ska ha rätt till samma innehåll.

Om man ska koppla samman det som författarna tar upp till hur det sett ut, av det jag har sett så finns det stora skillnader. Det är en stor skillnad i hur killar och tjejer behandlas och de får inte direkt lika tillgång till utbildning.

Både pojkar och flickor känner sig orättvist behandlade. Pojkarna känner sig mestadels orättvist behandlade för att de anser att de inte blir bedömda på samma sätt som flickorna. Medan flickor anser sig bli åsidosatta av både lärare samt till viss del kränkta av pojkarna i undervisningen.

Det finns en hel del faktorer som påverkar hur likvärdig undervisning skapas. Som både några lärare och elever tagit upp, så är antal pojkar och flickor i en klass en möjlig faktor. Skolverket (2003) styrker denna tes, och förklarar att i klasser där det antingen är killmajoritet eller flickmajoritet, så skiljer sig klassrumsmiljön samt undervisningen utkomst en del. I klasser där pojkar är i majoritet kunde man se att pojkarna är de som tar störst plats och kommunicerar mest med lärarna, förutom i ämnen som kan anses vara "flickiga". Detta skulle man kunna jämföra med att i den undervisning som eleverna i intervjuerna beskrivit, så beskrivs att killarna tar stor plats i undervisningen, men försöker undvika moment som anses vara feminina.

Om man ser till vad lärare väljer att ha för moment har det en stor påverkan på likvärdighet. Samtliga lärare påpekar att en varierad undervisning där man blandar moment och arbetssätt är styrande. Detta beror ju dels på att det är deras huvuduppdrag som lärare att undervisa och lära ut de förmågor och de moment som styrdokumentet innehåller. Penney (2002) resonerar bland annat om ett experimenterande av undervisning. Bland annat tar han upp att använda sig av exempelvis ett moment som anses vara mer lämpat för tjejer, i det här fallet dans, och ett arbetssätt mer lämpat för killar, i det här fallet tävling. Detta skulle vara intressant att testa och se hur det kan fungera, även fast det kan vara väldigt generaliserande att hävda att just dans passar tjejer och tävling är lämpat för pojkar, då det sannolikt finns klasser och elever som skiljer sig åt.

Redelius (2004:159-163) beskriver något centralt vilket är att oavsett om man som lärare är väl medveten om begreppet likvärdighet och har kännedom kring begreppet, så har ofta lärare problem att motverka en undervisning som isärhåller pojkar och flickor. Detta i och med att metoder så som att dela in gruppen med pojkar och en annan med flickor, där även respektive kön kanske har olika arbetsuppgifter. Från elevernas intervjusvar så framkommer att detta är ett vanligt förekommande arbetssätt. Detta går i sin tur delvis ihop med att lärarna säger att de strävar efter att inte arbeta så

men att de vet att det kan förekomma. Vilket är viktigt att tänka på, att det troligtvis inte räcker att enbart känna till ett begrepp såsom likvärdighet, utan man måste även sträva efter att eller också få ytterligare kännedom om hur det kan användas i undervisningen. Först av allt bör man ha förståelse för vad ens uppdrag går ut på och hur det ska ske, om man ser till hur man väljer att följa läroplanen. Enligt skolinspektionen (2010,2012) så förekommer både tävlingsmoment och bollsport i en mycket hög grad. Just detta, menar Redelius (2004:159-163) är exempel på moment som skapar olikvärdighet, och ofta missnöje bland tjejer, i följd av en bristande undervisning från läraren.

Om man skulle se ur ett historiskt perspektiv som Säljö & Hjörne (2008:26-35), Penney (2002) samt Richardsson (2010) så har ju självfallet likvärdigheten ändrats och blivit till det bättre. Det som beskrivs i intervjuerna går ju inte att sättas i kontrast gentemot när flickor knappt fick gå i skolan. Däremot finns det många gemensamma punkter som går att identifiera. Richardsson (2010:118-121) går in på att när båda könen skulle ha idrott tillsammans, fördes det protester om att pojkarna skulle ta för stor plats, och detta på flickornas bekostnad. Detta framkommer ju både i intervjuerna och forskningen, att det är ett pågående fenomen. Bara det faktum att särkönad undervisning går att finna i en ganska stor grad i dagens undervisning är också ett tecken på att vissa saker lever kvar. Penney (2002) beskriver bland annat att när USA ville förbättra sin likvärdighet fokuserades mycket på att ge lärarna verktyg för att kunna förbättra sin undervisning. Detta tror jag kan vara en central åtgärds punkt i en eventuell förbättring i den svenska skolan. Att få en förändring i de normer och praxis som finns i samhället och är djupt rotade är väldigt svårt, vilket betyder att man behöver gå andra vägar till en lösning.

Larsson (2007:233-234) vill att man strävar efter att istället för att kolla på varför vissa elever drar nytta av vissa moment i ämnet, så bör man kolla på hur lärarens undervisning är och vad det bidrar med. Redelius (2004:159-163) trycker på att läraren som bär huvudansvaret, och att det är hur denne undervisar som ligger till grund för hur rättvis och likvärdig undervisningen är. Skulle man generalisera så finns det självfallet mönster inom vad pojkar respektive flickor önskar att göra under idrottstimmarna. Det man däremot behöver reflektera över är att inom varje kön så skiljer sig det i hög grad också, sett till exempelvis prestationsnivå och vad man vill göra på idrottstimmarna. Två av de intervjuade lärarna förklarar att det är av denna faktor, som de strävar efter att se varje elev som en individ. De anser att det kanske finns några identifierbara mönster att se bland könen vad de vill göra på idrottstimmarna exempelvis, men att de inte kan eller ska ligga till grund till att man skapar någon förutfattad mening kring vad ett kön vill göra eller är kapabel till att göra på idrottstimmarna.

9.4 Sammanfattning av resultatdiskussion

Både pojkar och flickor uttrycker en missnöjdhet över undervisningen som de får ta del av. Flickorna förklarar att de utsätts för kränkande kommentarer och åsidosätts i undervisningen. Denna problematik beskrivs av exempelvis Hirdman (2002) i sitt genuskontrakt. Men även att pojkarna i studien anser att de inte bedöms på ett rättvist sätt. Detta ger en bild kring hur elevernas syn på likvärdigheten i idrott och hälsa är. Om man ser till hur pass likvärdig undervisningen är som beskrivs av eleverna, så kan det nästan kopplas till den undervisningen som varit förr i tiden som beskrivs av Säljö & Hjärne (2008) och Richardsson (2010). Detta i och med att man har identifierbara punkter såsom könsuppdelad undervisning och att pojkarna ges en större plats än flickorna. Detta är en konsekvens av en avsaknad likvärdighet mellan könen i ämnet idrott och hälsa, där en brist i den avsaknade likvärdigheten bidrar till ett skapande av fler konsekvenser för fler elever.

Något som framträder centralt i resultatdiskussionen är vikten av att lärarna ges verktyg till att skapa en likvärdig undervisning samt följer de riktlinjer och styrdokument som finns. Inte nog med att det framgår från LGR 11 och skollagen beskrivs det också centralt enligt Penney (2002). Lärarna i studien trycker på att det förekommer nästan inga samtal kring dessa problemområden samtidigt som de vet att moment såsom könsseparerande undervisning förekommer.

Studien visar på att en likvärdig undervisning inte genomförs i så stor grad. Om man ser till skollagen som beskriver att alla ska ha rätt till lika utbildning (Skollagen 2010:kap 1, §9) så verkar inte detta uppfyllas i och med det som eleverna säger. Lärarna beskriver att de strävar efter att arbeta mot detta, men att de vet att arbetssätt som kan vara stävande i ett skapande av en likvärdig undervisning.

Många av de faktorer som ligger och påverkar likvärdigheten mellan könen såsom heteronormativitet och den naturliga ordningen, som gått att identifiera till viss del, är ju sådant som skapas i samhället och av normerna som finns. Den största faktorn som påverkar i en eventuell problematik ligger här och det är här förändring bör ske, inte bara för en förbättrad likvärdighet mellan könen i skolan, utan också ett mer jämställt samhälle.

10 Metoddiskussion

Genom mitt val av kvalitativ ansats till studien tycker jag att jag har samlat in data som är av värde samt intressant. Det blir lättare att skriva när man får data som är av intressant karaktär och har betydelse för ens framtida yrkesutövning. Genom intervjuerna tror jag att jag fick en bra inblick i de tankar som både elever och lärare besitter. Jag hade troligtvis inte fått samma data av en enkätstudie exempelvis. En enkätstudie hade kanske gett mig en bild kring vad eleverna tycker om undervisningen och kanske beröra ytan av själva problemet. Med en enkät studie hade det möjligtvis varit lättare att se vad för moment och arbetssätt som eleverna tycker är mer eller mindre likvärdiga. Jag hade troligtvis inte lika lätt kunna identifiera eventuella begrepp såsom jag tagit upp i analysen, såsom heteronormativitet, maskulinitet, femininitet och den naturliga ordningen.

Genom att använda mig av gruppintervjuer med eleverna så tror jag den största fördelen var att jag sparade tid som jag kunde lägga på annat. Jag fick ett djup och samtalen var intressanta, men hade jag haft individuella intervjuer hade jag kanske kommit lite djupare in på vissa saker, och några kanske hade haft lättare att öppna upp sig. Något jag tänkte när jag valde gruppintervjuer som en av metoderna, var att det kan skapa en god samtalsmiljö där eleverna kan bolla idéer med varandra. Huruvida detta gick att märka är jag inte så säker på. I exempelvis tjejgruppen var det en tjej som pratade ganska mycket mer än de andra (Sara) och det jag lite har reflekterat över är hur de andra två hade varit i en individuell intervju. Kanske hade de inte velat ställa upp på en sådan, om de kanske inte var så insatta i ämnet eller kanske inte är jättepratglada, eller så hade jag fått höra ytterligare saker som de kanske inte fick möjlighet att säga under gruppintervjun. Gruppintervjuerna med killarna tycker jag gick bra där det var lite bättre spridning på vilka och hur många som pratade. En konsekvens med gruppintervjuerna kan ha varit att dels så fick inte varje elev ta möjlighet att ta lika stor plats som de kanske hade kunnat ta i en enskild intervju. Något jag tänker på i efterhand så här, är att kanske ge dem lite mer betänketid. Att efter varje fråga jag ställt, ge dem 20 sekunder att fundera i tystnad, istället för att försöka inleda samtalet direkt. Detta hade troligtvis gett mer eftertänkta och välformulerade svar samt att fler hade möjlighet att ta en större del i samtalet.

Själva intervjuerna tycker jag gick bra, både med elever och lärare. Jag fick fram den data jag ville ha och fick även reda på saker som var av värde som jag inte var beredd på. Det handlade exempelvis om begrepp som jag läst om inom området, men som jag kanske trodde skulle bli svårt att få fram några konkreta tankar ur mina informanter, exempelvis kring heteronormativiteten.

Lärarintervjuerna hade jag önskat att jag hittat någon mer kvinnlig idrottslärare att intervjua, men då det var mycket med nationella prov och dylikt vart det svårt. Jag hade även velat ha intervjuerna lite längre, men bortsett från det är jag väldigt nöjd med den data jag fick.

Om man ser till mitt urval är jag nöjd med det. Det var inte riktigt som jag tänkt mig men jag tyckte att antalet elever i gruppintervjuerna var lagom. Hade det varit fler så hade det blivit lite väl rörigt och jag tror ännu färre hade varit aktiva i samtalet. Genom att jag hade tre kontra fyra elever i gruppintervjuerna tror jag det skapades en god samtalsmiljö. Innan intervjuerna funderade jag ett tag vilken ålder jag skulle ha på mina intervjuade elever. Då jag redan hade intervjuat denna årskurs nia innan om liknande frågor, tyckte jag det vore intressant att få höra de utveckla resonemangen. Det hade säkerligen funkat med en yngre årskurs på de som intervjuades, men jag ansåg att det skulle bli lättare för en årskurs nia att förstå begreppen och kunna relatera till begrepp såsom likvärdighet och jämställdhet än en lågstadielev. Jag fick inte lika många idrottslärare som jag hade önskat, då jag ville ha haft lika många män och kvinnor. Jag anser att jag ändå fick fram det material som jag behövde till min studie.

I samband med intervjuerna av lärarna tipsade några av dem att intervjua elever från andra klasser, och inte bara en klass. De motiverade det med att det troligtvis kan skilja sig från klass och klass beroende på olika faktorer såsom att vissa har fotbollsinriktning och dylikt. Detta hade varit väldigt intressant att undersöka och det hade bidragit med en ytterligare dimension i uppsatsen. Hade jag haft mer tid hade jag nog använt mig av fler elever från fler klasser. I så fall hade jag kanske skippat att intervjua lärare och bara utgå ifrån elevperspektivet och deras olika bilder av likvärdighet mellan könen. Detta hade medfört att även frågeställningarna och syftet på studien hade ändrats till något mer passligt.

11 Referenser

- Colclough, Christopher (2008) Gender Equality in Education –Increasing the Momentum for Change.(s.1-3) I *Research Consortium on Educational Outcomes & Poverty*. NR:2 June
- Denscombe, Martyn(2009) *Forskningshandboken : för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund:Studentlitteratur
- Fagrell, Birgitta (2000). *De små konstruktörerna: flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Diss. Stockholm : Univ.
- Hartman, Jan(2008) *Grundad teori : Teorigenerering på empirisk grund*. Lund:Studentlitteratur
- Hirdman, Yvonne(1988) *Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning*.
- Hirdman, Yvonne(2002) *Genus- om det stabila föränderliga former*.
- Larsson, Håkan. Fagrell, Birgitta. Johansson, Susanne. Lundvall, Suzanne. Meckbach, Jane Redelius, Karin(2010) *Jämställda villkor i idrott och hälsa - med fokus på flickors och pojkars måluppfyllelse*.
- Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) (2007). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Maurer-Starks, Suanne S., Heather L. Clemons, Shannon L. Whalen(2009) Managing Heteronormativity and Homonegativity in Athletic Training: In and Beyond the Classroom. *Journal of Athletic Training* 2008;43(3):326–336
- Penney, Dawn(2002) *Gender and Physical Education: Contemporary Issues and Future Directions*
- Redelius, Karin(2004)Bäst och pest! i Backman, Erik, Larsson, Håkan & Redelius, Karin (2004). *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrotthögskolan
- Repstad, Pål(2007) *Närhet och distans : Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund:Studentlitteratur
- Richardson, Gunnar(2010) *Svensk utbildningshistoria: skola och samhälle förr och nu*. Lund:Studentlitteratur
- Robinson, Kerry H.(2005) "Queering" Gender: Heteronormativity in Early Childhood Education. I *Australian Journal of Early Childhood*, v30 n2 p19-28 Jun 2005
- Severiens, Sabine, Ten Dam, Geert (1997) "Gender and gender identity Differences" I *Educational Psychology*, Vol 17, Nos 1 and 2 1997
- Skolinspektionen (2010). "Mycket idrott lite hälsa. Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa."
- Skolinspektionen(2012) *Idrott och hälsa i grundskolan. Med lärandet i rörelse*.
- Skollagen(2010) Kapitel 1, §8,9

Skolverket(2003) *Likvärdighet i en skola för alla*. Fif nr 3

Skolverket(2006) *Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval*. Rapport nr:287

Skolverket(2010) *På pojkarnas planhalva?*

Skolverket(2011) *"LGR 11- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet"*

Skolverket(2012) *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Rapport nr:374

Skolverket(2013) *Lägesbedömning 2013*. Rapport nr:387

Säljö, Roger & Hjärne, Eva(2008) *Att platsa i en skola för alla: elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet(2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*

Unterhalter, Elaine, Challender, Chloe & Rajagopalan, Rajee(2005) Measuring gender equality in education(s.60-79) I *Beyond Access: Transforming Policy and Practice for Gender Equality in Education*.

Wallin, Erik(2002) Jämlikhet, likvärdighet och individer i undervisning. I *Pedagogisk Forskning i Sverige* 2002 årg 7 nr 3 s 200–209

Bilagor

Bilaga 1. Litteratursökning

Syftet med studien är att undersöka hur likvärdigheten ser ut i idrott och hälsa och huruvida det finns moment eller arbetssätt som är mer eller mindre likvärdiga mellan könen. Studien strävar också efter att undersöka hur både elever och lärare ser på likvärdigheten och hur den skapas i ämnet idrott och hälsa. De frågeställningar som jag använt mig av är:

- ♣ Hur ser elever på likvärdighet i ämnet idrott och hälsa?
- ♣ Hur ser lärare på likvärdighet?
- ♣ Hur arbetar lärare med likvärdighet i idrott och hälsa och vad påverkar den?

Vilka sökord har du använt?

Likvärdighet, genus, könsskillnader, idrott och hälsa, heteronormativitet, gender, pedagogy differences, psysical education.

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog
Google.se
Skolverket.se
scholar.google.se/

Sökningar som gav relevant resultat

Likvärdighet, genus, könsskillnader, idrott och hälsa, heteronormativitet, equity, gender, pedagogy differences, psysical education, heteronormativity

Kommentarer

Till studien var det ganska lätt att hitta källor, men det skiljde sig åt inom vilka områden man var ute efter. Exempelvis likvärdighet i skola och i idrott och hälsa fanns det väldigt mycket om. Om heteronormativitet fanns det inte särskilt mycket i svenska studier utan det var främst i internationella.

Bilaga 2.

Intervjufrågor Lärare

Vad innebär begreppet likvärdighet för dig?

Hur jobbar du för att skapa en sån likvärdig undervisning som möjligt mellan könen?

Anser du att det finns vissa moment i ämnet som är mer likvärdiga än andra? Vilka?

Anser du att det finns arbetssätt som är bättre/sämre för att bidra till en likvärdigare undervisning?

Sker det något medvetet arbete (kollegialt) kring hur man kan säkerställa likvärdigheten?

Tror du att det finns skillnader i hur pojkar och flickor vill att idrott och hälsaundervisningen ska se ut?

Hur tror du det kommer sig att enligt en stor del forskning, så missgynnas flickor av hur idrottsundervisningen ser ut i en del skolor?

Intervjufrågor elever

Anser ni att ämnet idrott och hälsa är jämställt?

Anser ni att det finns moment som är mer eller mindre likvärdiga?

Anser ni att det finns arbetssätt som är mer eller mindre likvärdiga?

Vad kan läraren göra för att skapa likvärdig undervisning?

Vad kan ni elever göra för att skapa en likvärdigare undervisning? Sett till exempelvis beteende.

Tror ni att något kön ibland kan missgynnas av idrottsundervisningen?

Tror ni att något kön lär sig mer eller mindre på idrottstimmarna?